

Utdanning
Mars
nr 3, 10. mars 2023

~~2021~~

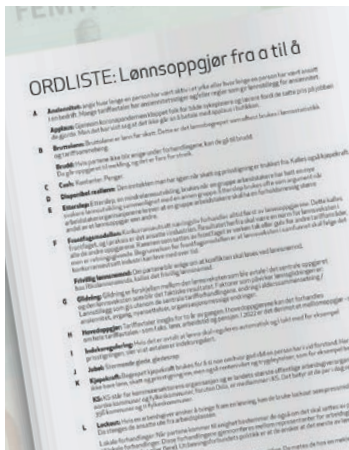
~~2022~~

2023

INNHOOLD

Oppgjør fra a til å

En superseriøs ordliste for å forstå og tale tariff-lingoen (med noen overraskelser innimellom)

30

Farvel til skolen

Bli med Hilde Vartdal Solum til hennes siste arbeidsdag som lærer.

8

Flere kommuner vil prioritere lærerne

Utdanning har sett på vedtak i over 60 kommuner. Om lag halvparten ber om at lærere eller de med lengst utdanning og ansiennitet prioriteres, eller de peker på at lærergruppene ikke må nedprioriteres i årets oppgjør.

20

Veteranen

Siden Synnøve Kirkebø begynte som lærer i 1998, har hun vært tatt ut i streik fem ganger. I 2022 ble det nesten 14 streikeuker.

16

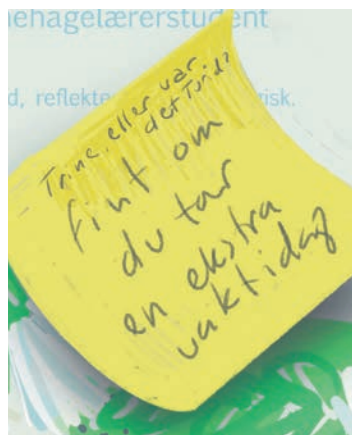
Ei jente, ein gut og ei bok

– Gylne augeblikk har vi ein heil haug av, seier Heidi Kristine Lura Håland og delar eitt av dei med lesarane.

Sprikende praksis

Noen møter godt forberedte praksislærere og personale, andre møter mindre engasjerte praksislærere med dårlig tid, skriver kronikkforfatterne.

LEDER

Lokal hjelp i sentrale forhandlinger

Da Steffen Handal og Tor Arne Gangsø møttes til lønnsforhandlingene i 2021, fikk de hvert sitt bord, i trygg avstand til hverandre. To år senere er det ingen smittefare lenger, men skal man dømme etter konfliktnivået, er det kanskje ikke så dumt å ta noen forholdsregler likevel.

For aldri før har forholdet mellom KS og lærerne, og Utdanningsforbundet spesielt, vært mer betent. Gradvis, siden pandemien, har konfliktnivået økt. For tredje år på rad viser tallene fra Teknisk beregningsutvalg at lærerne er lønnstapere. To år på rappen med tvungen lønnsnemnd, har vært som å kaste bensin på bålet.

Nå står engasjementet i full fyr. Handal vil ha endringer i frontfagsmodellen. Han vil ha mer penger i potten og etterlyser tiltak fra storting og regjering. Men til syvende og sist kan det være lokalpolitikkerne som blir hans sterkeste kort.

Mye tyder på at de folkevalgte der ute har lagt merke til streiken i høst og lyttet til argumentene fra lokale UDF-ere. Utdanning har gått gjennom godt og vel 60 vedtak fra norske kommuner. Om lag halvparten ber om at lærerne skal prioriteres i år.

– **Det er viktig** at vi, politikerne, bidrar til at lærerne får sin rettmessige lønnsutvikling, uttaler Boye Bjerkholt, leder i Lillestrøm Venstre.

Men ingen lærere tar nok noen seier på forskudd. De vet altfor godt at mange kommuner har en trang økonomi og at de også sliter med å skaffe helsepersonell. Og selv om KS skulle tilby lærerne en større del av kaka i år, spørs det om den er stor nok.

Vi har laget
en app!

Last den ned her
og få med deg siste nytt

UTDANNINGSNYTT

Kaja Mejlbø

Kaja Mejlbø, ansvarlig redaktør

LØNNSOPPGJØRET

Snittlønna for rektorer bikke

Rektorene har passert 850 000 kroner i gjennomsnittslønn. Adjunkter med tillegg tjener i snitt 636.000 kroner i året, viser lønnsstatistikken fra kommunene.

Tekst: Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

20. april starter lønnsoppgjøret for kommunesektoren. I forhandlingene er alltid tallgrunnlaget fra Det tekniske beregnings- og statistikkutvalg for kommunesektoren (TBSK) viktig. Her finner man også oversikt over gjennomsnittslønna til ansatte i kommunesektoren, inkludert lærere i skoler og barnehager.

Snittlønna må ikke forveksles med det som er garantilønna etter lønnstabellen, siden den viser minstelønn ved forskjellige ansiennitetstrinn. Minstelønna inkluderer ikke faste og variable tillegg, noe den totale snittlønna i tabellen over gjør.

Den totale gjennomsnittslønna i flere av stillingsgruppene er høyere enn ved maks ansiennitet i lønnstabellen. Årsaken er todelt. En stor andel av lærerne har maks ansiennitet. For adjunkter med tilleggsutdanning har rundt 70 prosent maks ansiennitet på 16 år. Mange lærere har også flere funksjonstillegg, for eksempel kontaktlærertillegg, som kommer oppå grunnlønna. Begge disse faktorene dytter gjennomsnittet opp.

Gjennomsnittlig årslønn

Basert på tall per 1. desember 2022 i TBSK-rapporten (Tabell 3.4.5a, gjennomsnittslønn per månedsverk). Den gjennomsnittlige månedslønnen er så ganget med 12. Tallene er ikke inkludert overtid.

Stilling	Kun grunnlønn	Faste og variable tillegg	Totalt
Lærer med 3-årig utdanning	533,340	15,060	548,400
Adjunkt	560,892	23,304	584,196
Adjunkt med tilleggsutdanning	610,512	25,908	636,420
Lektor	594,456	21,216	615,672
Lektor med tilleggsutdanning	661,824	23,916	685,740
Lærer uten godkjent utdanning	467,436	7,788	475,224
Spesialpedagog	579,804	6,024	585,828
Assisterende rektor/avdelingsleder	768,624	5,508	774,132
Rektor/virksomhetsleder	845,400	10,248	855,648
Barnehagelærer	517,392	4,872	522,264
Pedagogisk leder	550,020	9,612	559,632

Source: TBSK • Get the data • Created with Datawrapper

I tillegg er det slik at lønnstabellen oppgir en minstelønn, og lærere kan ha høyere grunnlønn enn minstelønna.

Oversikten over hvor mye lærere og andre ansatte i kommuner og fylker tjener, er nå klar.

RUSSEFEIRING

Utdanningsdirektør vil ha strammere regler

Skjerpede regler for russebusser og hardere tak mot kommersielle russeaktører er blant ønskene til utdanningsdirektør Marte Gerhardsen i Oslo kommune.

– I Oslo er mye av det som relateres til russefeiring i stor grad et «vestkantfenomen», skriver Gerhardsen i en høringsuttalelse til Kunnskapsdepartementet ifølge Vårt Oslo.

Departementet har foreslått å lage en intensjonserklæring om russetiden, for å gjøre russetiden mer inkluderende. Målet er å få med både elever, foresatte, skoler og fylkeskommuner.

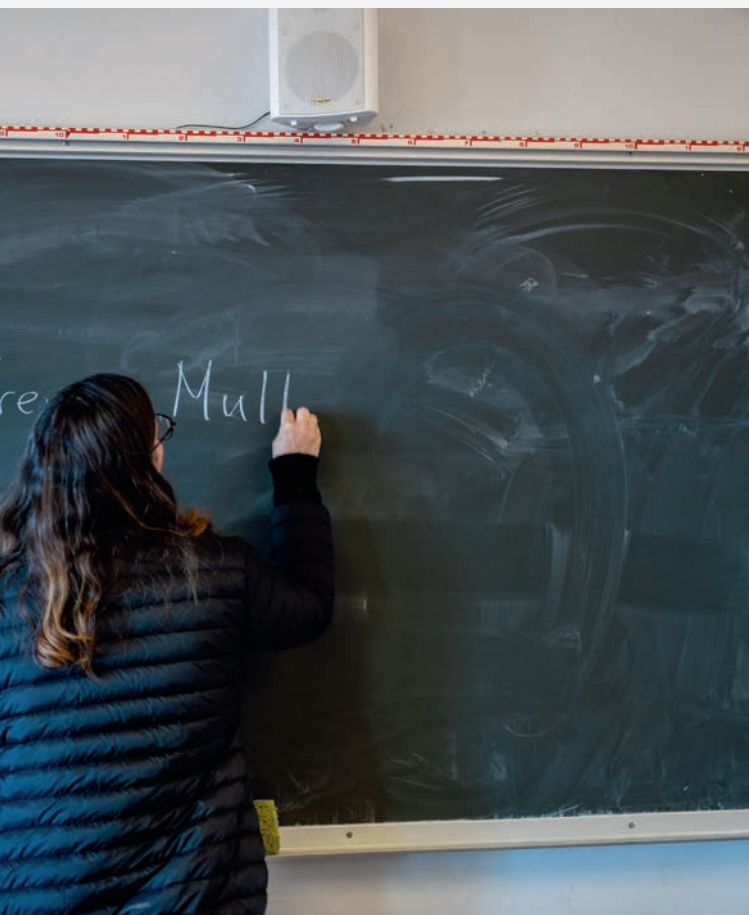
– Russefeiringen og opptakten til denne innebærer flere faktorer som

utfordrer gode og inkluderende skolemiljøer, mener Gerhardsen.

Hun peker på økonomisk ulikhet, pågående kommersielle krefter, et voldsomt omfang av informasjon i sosiale medier, og stor eksponering for rusmidler.

Gerhardsen og Utdanningsetaten ønsker seg skjerpede og bedre håndhevede krav for russebusser og andre kjøretøy, blant annet innen sikkerhet. De vil også ha strengere håndheving av reglene mot reklame rettet mot mindreårige. Til sist vil de ha nasjonale retningslinjer for å velge demokratiske russestyrrer. ©NTB

er 850 000

Ill.foto: Joakim S. Enger

PEDAGOGTETTHET

Bergen skal øke andelen barnehagelærere

De kommunale barnehagene i Bergen skal øke sin andel ansatte med barnehagelærerutdanning til minimum 50 prosent.

Bystyret i Bergen har vedtatt at økningen skal skje ved at ansatte uten fagutdanning som slutter, skal erstattes av ansatte med barnehagelærerutdanning, inntil målet er nådd. Det forutsettes at økningen i andelen pedagoger ikke går på bekostning av målet om 35 prosent fagarbeidere.

Nordea

Medlemstilbud på billån fra Nordea

Som medlem av Utdanningsforbundet får du et av Norges beste billån, med rente fra 4,90 %

Søk lån til bil, MC og caravan på billan.nordea.no

Priseksempel:
Eff.rente 6,49 %
kr 150.000,- o/5 år,
Etabl.geb. kr 2000,-
Tot.: kr 175.260,-

LÆRERUTDANNING

Minst fornøyd – nok en gang

Studentene har aldri før vært så misfornøyd med studiene, viser nye tall fra Studiebarometeret. Lavest scorer lektorutdanning, grunnskolelærer og sykepleie.

Tekst: Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

Rundt 28.000 studenter har svart på hva de mener om utdanningen sin. Nesten sju av ti studenter er overordnet sett fornøyd med studiene sine. Litt mer enn én av ti er lite fornøyd.

– Den overordnede tilfredsheten med studiene er nå på det laveste nivået siden vi startet med Studiebarometeret. Samtidig er det viktig å understreke at studentene fortsatt i hovedsak er fornøyd med studiene sine. Det er også store variasjoner mellom studieprogrammer og utdanningsinstitusjoner, sier direktør Kristin Vinje i Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (Nokut) til NTB.

De mest fornøyd studentene tar fysikk, arke-

ologi og geologi, mens studentene på sykepleie, lektorutdanning og grunnskolelærer, nok en gang, er minst fornøyd. Siden 2013 har lærerutdanningene årlig ligget nær bunnen.

Minister for forskning og høyere utdanning, Ola Borten Moe (Sp), uttaler i en pressemelding at han er bekymret for de store variasjonene.

– Vi jobber med en stortingsmelding om hvordan vi kan gjøre disse utdanningene bedre og mer relevant for arbeidslivet, sier han.

Mer variert praksis ønskes

På tampen av januar stemte Stortinget over sju forslag fra Venstre om hvordan læreryrket og lærerutdanningen kan løftes. To ble enstemmig vedtatt: at praksisen i lærerutdanningene må bli mer variert og at nyutdanna lærere må sikres bedre oppfølging og veiledning.

Lars Strande Syrrist leder Pedagogstudentene, Utdanningsforbundets studentorganisasjon. Han sier til Utdanning at de ønsker seg en praksis utover klasseromsundervisning, som også omfatter samarbeid med foresatte og støttejenester.

Ill.foto: Ylva Tøngren

I lærerutdanningene er nok en gang studentene minst fornøyd. Siden 2013 har disse utdanningene ligget nær bunnen.

Pedagogstudentene og lærerutdanningene har flere ganger pekt på at de mener lærerutdanningene er grovt underfinansiert.

– Lite penger gjør at lærerutdanningene ikke har kapasitet til å skape de praksisnære utdanningene som vi burde ha, sier Syrrist.

Dette er tiende gang Nokut har gjennomført Studiebarometeret.

Ill.foto: Paal Svendsen

I 2022 gikk ti prosent flere ettåringer i barnehage enn året før.

Flere ettåringer går i barnehage

I fjor var det totalt 442 flere barn i barnehage enn året før. Størst økning hadde ettåringene.

Blant barn med heltidsplass i barnehage er det blitt 4120 flere ettåringer fra 2021 til 2022. Det er en økning på 10 prosent.

– Årsaken er primært de høye fødselstallene i 2021, sier Per Torstein Tuhus i Statistisk sentralbyrå.

Han er ansvarlig for statistikken, og legger til at 2021-kullet er det største på flere år.

Ettåringene hadde størst økning. Treåringene hadde også noe økning i antall fra 2021, mens de andre årskullene gikk ned. Andelen barn mellom ett og fem år i barnehage holder seg stabilt, og dekningsgraden ligger på 93,4 prosent i 2022. Det er samme andel som året før.

Antall barn som står på venteliste, varierer mellom fylkene. Men Viken og Rogaland har flest, med henholdsvis 1530 og 940 barn. Fylkene med færrest barn på venteliste er Møre og Romsdal med 203 barn og Agder med 228 barn.

**Med Klassekampen og
Bokmagasinet er du
alltid oppdatert**

**PRØV KLASSEKAMPEN
GRATIS I TRE UKER!
SKANN QR-KODEN**

TILBUDET STOPPER
AUTOMATISK

KLASSEKAMPEN

Hilde sier farvel til lærerlivet:

– Noe må kuttes, så jobben blir overkommelig

Etter ni år som lærer er det slutt.
Hilde Vartdal Solum er lei lange kvelder,
helgejobbing og en lønn som ikke står
i stil til arbeidsmengden.

Tekst: Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no Foto: Siv Dolmen

– Gutter, nå må vi rekke skolen!

Klokken er 07:40, og to små gutter kommer løpende. Hilde og mannen Kristoffer Vartdal Solum står klar med jakker, luer og votter. Men fortsatt er det en som mangler.

– Jeg er under sofaen, roper sistemann.

Han kommer krypende fram med en gul Pikkachu-bamse i hånda. To gutter på seks og én på fem er snart klare for barnehage og skole. Alle får en vitaminbjørn før de åpner døra ut til snø og minusgrader i Spikkestad i Asker kommune i Viken.

– Få ha det-kos, da, sier Hilde og får rause klemmer av barna.

– Ha det, og lykke til, sier hun til mannen Kristoffer.

– Ja, du også, sier han.

For det er ikke en hvilken som helst dag for Hilde Vartdal Solum. Snart skal hun rusle den

korte turen bort til Spikkestad ungdomsskole for siste gang som lærer.

– Det er viktig å si at dette ikke handler om skolen jeg jobber på nå, sier hun.

Tanken har modnet over tid. Særlig etter at hun fikk barn har lærerjobben gått ut over familielivet. Det er rettebunker og forberedelser kveld etter kveld, også i helger og ferier er det ofte noe som «bare må gjøres».

– Jeg har tenkt på dette lenge, at jeg skal slutte. Men jeg er veldig glad i elevene mine, så det er vemodig å forlate dem, sier hun i en stille stund ved kjøkkenbordet før avreise.

– Samtidig føles det riktig.

Lærere tenker ofte på å slutte

De siste to årene har endt med streik i lønnsoppgjørene, og en økende frustrasjon blant landets lærere over tapt lønnskamp år etter år.

A portrait of a woman with long, straight, light brown hair, looking slightly to her left with a serious expression. She is wearing a blue, textured, long-sleeved sweater. Her arms are crossed, and a gold watch with a red strap is visible on her left wrist. The background is dark and out of focus.

– Jeg har tenkt på dette lenge, at jeg skal slutte, sier lærer Hilde Vartdal Solum. I en undersøkelse fra NIFU svarte 44 prosent av lærerne at de var helt eller litt enige i at «jeg tenker ofte på å slutte som lærer».

Det er alltid noe som må gjøres i lærerjobben. Hele tiden.

Hilde Vartdal Solum

– Det er ikke sånn at jeg går og er irritert hele tiden på grunn av det. Men det er klart, når lærerne alltid blir hengende etter i oppgjørene, bygger det seg opp irritasjon. Som lærer følte man seg heller ikke prioritert under pandemien. Alt dette bygger opp under at statusen er lav, og at man blir nedprioritert, sier Hilde Vartdal Solum.

Hun tar en liten pause før hun fortsetter.

– Når det alltid ender med tvungen lønnsnemnd, tror jeg mange lærere ikke har så mye håp om at dette kommer noen vei uansett. Det er den følelsen man får.

På sosiale medier har en rekke lærere øst ut frustrasjon om at nok er nok, nå vil de slutte. Da Utdanning skrev om Geir Myran, som sluttet etter 30 år som lærer, rant det inn med kommentarer. «Slutta som lærer (...) har fått et nytt liv», skrev en. «Vil nok bare bli flere som velger det samme», skrev en annen.

Samtidig viser tallene fra Kommune-Norge at det er nokså få lærere som slutter i jobben. Mens turnover blant sykepleiere i kommunene er på over 12 prosent, ligger lærerne på rundt 7-8 prosent.

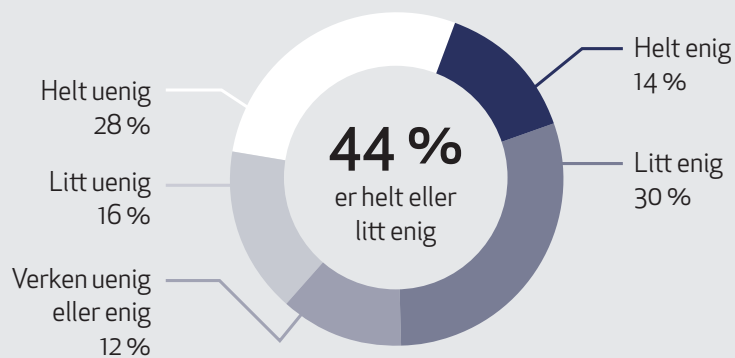
Så er spørsmålet om dette kan være i ferd med å endre seg. Hilde er i alle fall ikke alene om å ha gått med tanker om å slutte. Det viser en spørreundersøkelse som ble gjennomført av forskningsinstituttet NIFU høsten 2021, hvor rundt 500 lærere svarte på en rekke spørsmål:

- Seks av ti lærere var helt eller litt enige i at «jeg tenker ofte på at jeg skulle hatt et annet arbeid enn å være lærer».
- 44 prosent av lærerne var helt eller litt enige

Hektisk morgen. Barna Emil, Elias og Casper skal til barnehage og skole, mens foreldrene skal på jobb. Mannen til Hilde, Kristoffer Vartdal Solum, har levd tett på lærerlivet i noen år. – Det er mye jobb for den lønna de får, sier han.

Jeg tenker ofte på å slutte som lærer

For siste gang som lærer spaserer Hilde gjennom et gryende morgenlys bort til Spikkestad ungdomsskole.

- i at «jeg tenker ofte på å slutte som lærer».
- De som mente at det var for få lærere på skolen hvor de jobbet, svarte i større grad at de tenkte ofte på å slutte som lærer.

Lærerne ga også uttrykk for et betydelig høyere tidspress nå sammenlignet med en tilsvarende undersøkelse fra 2013. Mens fire av ti lærere var helt enige at det aldri er tid til å roe ned i løpet av arbeidsdagen i 2013, svarte seks av ti lærere det samme i 2021. Hver fjerde lærer er helt enig i at «arbeidet krever alt jeg har av energi».

Særlig kontaktlærerne melder om stort arbeidspress. I NIFU-undersøkelsen er det en kontaktlærer på 8. trinn som sier følgende: «Jeg kan jo bare tenke meg hvordan det er å ha små barn i dette her. Jeg kan nesten ikke tro at det er mulig.»

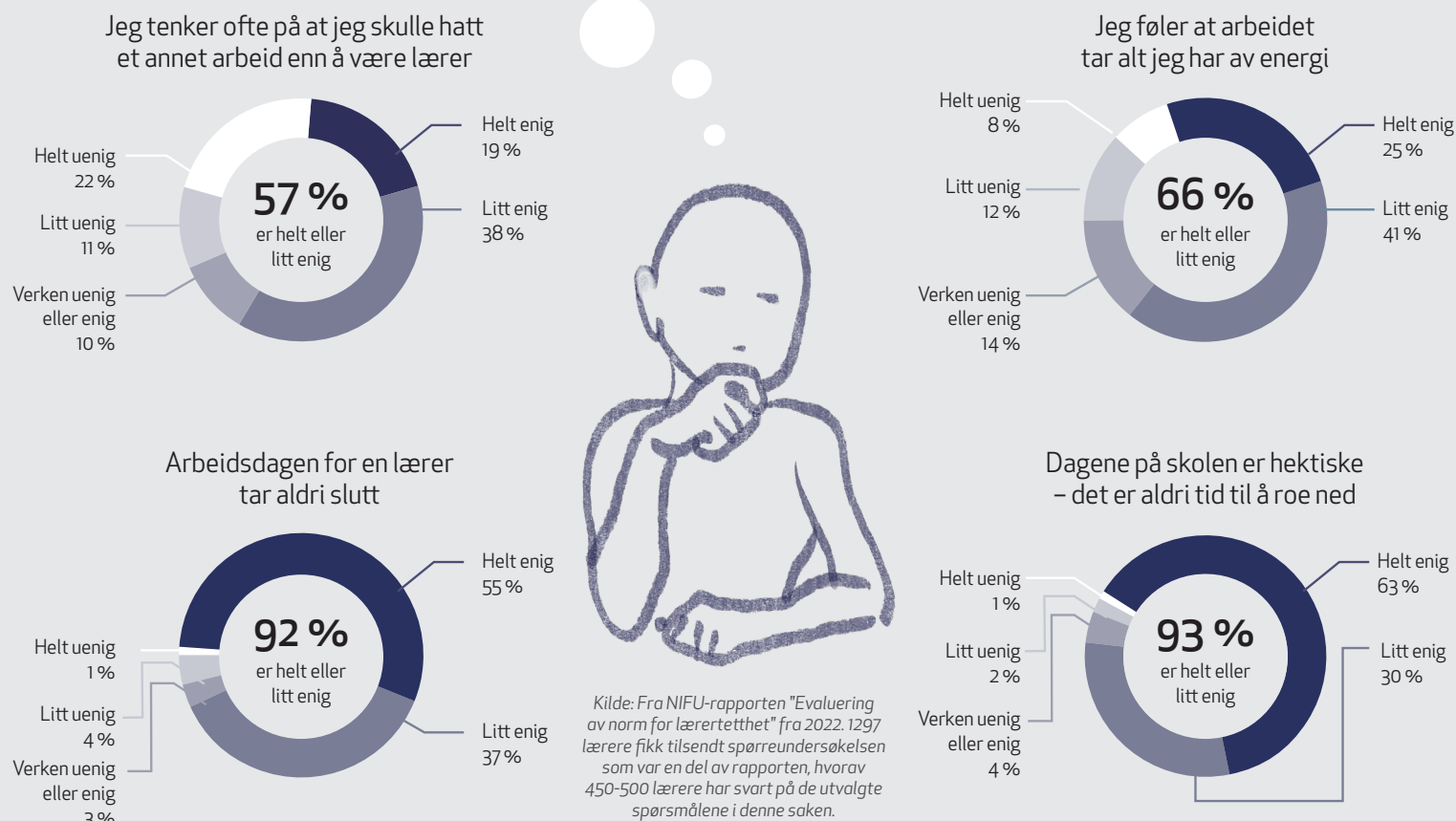
For Hilde Vartdal Solum har det vært mulig. Men bare så vidt.

– Alltid noe som må gjøres

Hilde har jobbet ni år som lærer, de fleste på en annen skole. I fjor høst byttet hun til nåværende arbeidsplass. Hun håpet kanskje at den nagende følelsen hun hadde kjent på en stund, var mulig å gjøre noe med. At det kanskje bare var en miljøforandring som skulle til. Men hun fant fort ut at det ikke handlet om hvor hun jobbet. Det var selve lærerjobben som var blitt for tung.

– Da jeg skjønte det, tenkte jeg at det er bedre at noen andre tar den jobben. Som lærer gir du mye av deg selv hele tiden. Du er koblet på elevene både emosjonelt og faglig. Du bør være fokusert når du går inn i klasserommet.

Dessuten gikk hun altfor ofte med gnagen-

de dårlig samvittighet også etter å ha kommet hjem. Alt som skulle ha vært gjort.

– Man bør ha en jobb hvor man kan velge å bruke tid på andre ting om kvelden uten å få dårlig samvittighet. For det er alltid noe som må gjøres i lærerjobben. Hele tiden. Det henger over deg, sier Hilde.

Hun merker at barna begynner å bli større, og at hun ønsker å kunne bruke tiden sin på dem på kvelder og i helger.

– Det blir fint å slippe kveldsarbeidet hele tiden. Når man har vært gjennom hele runden hjemme med middag og barn på ettermiddagen, er det tungt å sette seg ned med jobb igjen etter at barna har lagt seg.

Hun er opptatt av at det hun sier ikke må oppfattes som syting. At det er mye fint med lærerjobben, at det er en veldig viktig jobb.

– Hovedproblemet er arbeidsmengden. Det er veldig mye jobb presset inn i én stilling.

– Mye jobb for den lønna de får

Mannen Kristoffer Vartdal Solum bekrefter at familien merker at læreryrket sniker seg med

hjem daglig.

– Den arbeidsmengden hun har, hadde ikke jeg orket. Jeg har fått veldig respekt for læreryrket ved å være så tett på, sier han.

Selv jobber han i IT-bransjen. Han forteller at det også der kan være hektiske dager, men at han tross alt gjerne har mulighet til å ta seg en rolig kaffe på kontoret på morgenen etter å ha levert barna. Han kan ha hjemmekontor, hvis det trengs. Og hvis han er syk, er det ikke noe problem å ta en rolig dag hjemme.

– Mens for Hilde er det åtte timer med løping når hun kommer på jobb. Og hvis hun er syk en dag, må hun fortsatt ordne med vikaropplegg og planlegge dagen. På kveldene sitter hun ofte oppe på kontoret, mens jeg kan slappe av foran tv. Det er mye jobb for den lønna de får, sier han.

Hilde kommer inn på kjøkkenet og overhører samtalen.

– Han har en bachelor, jeg har master. Han har mindre jobb og tjener mer, sier hun og ler.

Selv om det er vemodig å forlate læreryrket, ser hun fram til å begynne i ny jobb som bære-

kraftrådgiver i Sparebanken Øst.

– Det er synd for skolen at hun slutter, for jeg vet at hun er dyktig og godt likt. Samtidig er det viktig at noen sier fra om hvordan forholdene er for lærerne. Jeg bøyer meg i støvet for den jobben alle lærere gjør, sier Kristoffer.

Fra finans til spansk

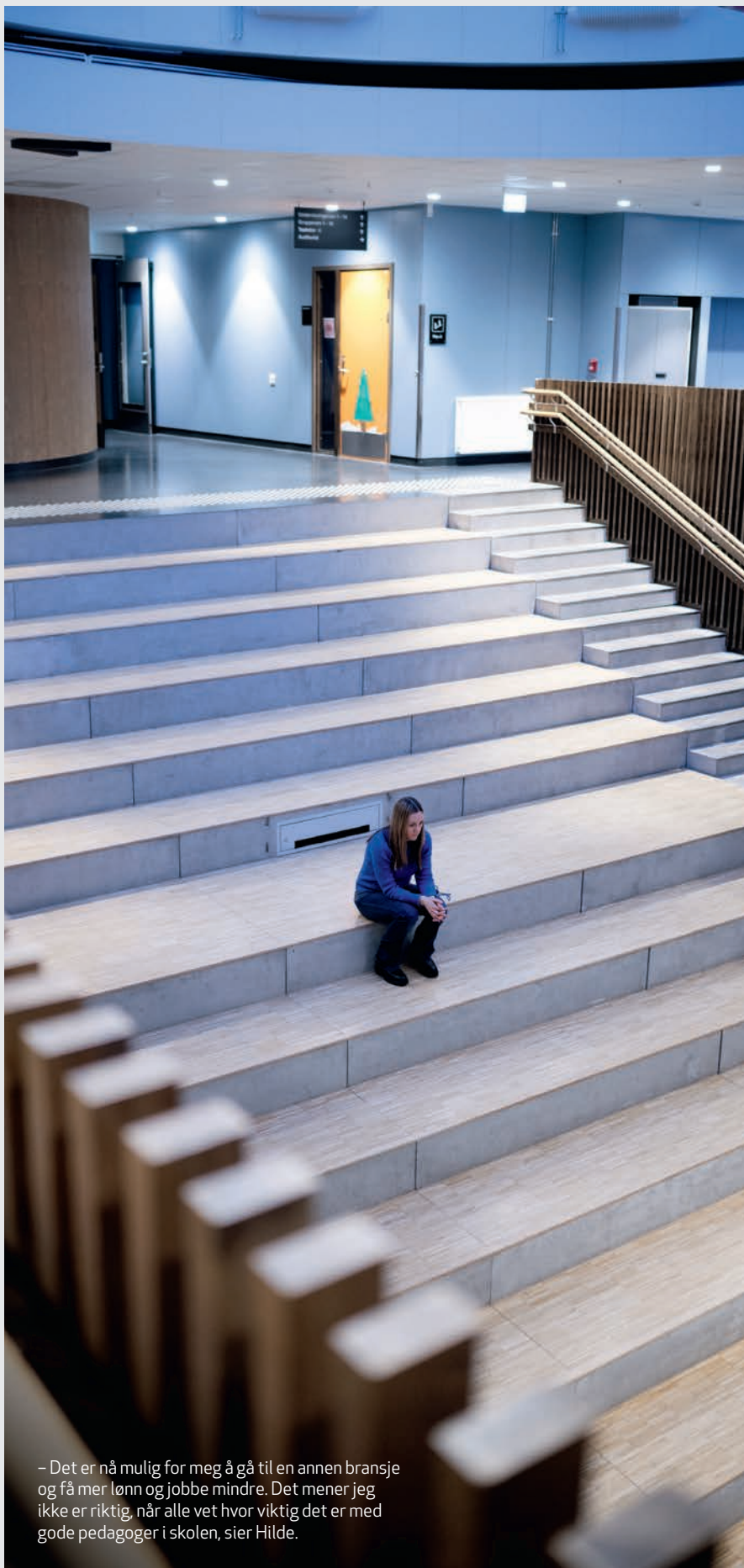
Etter at mann og barn har forsvunnet ut døra, gjør Hilde seg klar. Det er en fem minutters gåtur gjennom morgenmørket til skolen. Så er det inn dørene for siste gang som lærer, gjennom foajeen hvor et bilde av Martin Luther King proklamerer «The time is always right to do what is right». Hun er blant de første på jobb denne dagen og låser seg inn til kontorene.

– Jeg skal bare kopiere noe, sier hun og haster inn på kopirommet.

Så er det opp trappene til Undervisningsrom 15, klasserommet til 8B.

– Jeg har alle tre åttendeklassene, sier hun og begynner å skrive ned dagens oppgaver i engelsk på tavlen.

Snart strømmer elevene inn. En av dem gir

– Det er nå mulig for meg å gå til en annen bransje og få mer lønn og jobbe mindre. Det mener jeg ikke er riktig, når alle vet hvor viktig det er med gode pedagoger i skolen, sier Hilde.

På kveldene sitter hun ofte oppe på kontoret, mens jeg kan slappe av foran tv.

Kristoffer Vartdal Solum, Hildes mann

henne en god klem fordi det er siste dagen på jobb.

– Åh, takk, sier Hilde og smiler.

Hun har utdannelse innen samfunnsfag og økonomi og jobbet i finansbransjen før hun begynte som lærer. Hun har tatt pedagogisk videreutdanning med fagene spansk, samfunnsfag og engelsk.

– Jeg var egentlig ikke inne på tanken om å bli lærer engang. Ikke før jeg hadde et år som vikarlærer da jeg var 25 år, sier hun.

Etter en periode i Sparebank 1-gruppen søkte hun seg til skolen.

– Jeg savnet litt mer liv og røre. Nå, som jeg har fått tre barn, blir det mye liv og røre uansett. Så nå savner jeg heller mer tid til ro og fordypning på jobb, sier hun med et smil.

Som mange lærere peker hun på stadig økte krav om å dokumentere alt i jobben.

– Og særlig alle kravene det er til kontaktlærerjobben. Det er for mye. Jeg kjenner flere lærere som nå søker seg bort fra det å være kontaktlærer.

I første pause trer hun på en gul vest og tar en inspeksjonsrunde. Fire jenter kommer bort og spør om det er siste dagen hennes. Hilde nikker.

– Dere får en vikar nå, og han er veldig god i spansk. Så dere får vise ham hva dere kan.

Jentene lurer på hva hun skal gjøre nå, og når hun begynner i ny jobb.

– Det er litt rart å slutte, men noen ganger må man bytte jobb. Forandre litt på hva man gjør, sier Hilde og smiler til dem.

– Jeg må jobbe mye på kveldene, og jeg er nok litt lei av det. Men jeg er ikke lei av dere, altså!

Den følelsen

Etter at hun i et debattinnlegg både i lokalavisen og i Utdanningsnytt fortalte om hvorfor hun slutter som lærer, har hun fått mange tilbakemeldinger.

«Selv om man bruker kvelder og helger, føler man på ingen måte at tiden strekker til» skriver hun i innlegget «Et farvel til lærerlivet».

– Mange har lest innlegget og sier de kjenner seg igjen. De synes det er synd at jeg slutter, men de skjønner det godt.

Hun sier hun er heldig som har en annen utdanning i bunn.

– Det gjør det lettere å få en annen jobb. Sånn sett er jeg heldig. Jeg fikk en melding fra en lærer som skrev at han kunne tenke seg å gjøre noe annet, men siden han bare hadde lærerutdanning, visste han ikke hva slags annen jobb han kunne få.

Samtidig understreker hun at det er mange fine ting med læreryrket. Kontakten med elevene er givende, og hun legger heller ikke skjul på at en lang friperiode på sommeren er flott. Samtidig brukes mange andre ferier, helger og kvelder til å ta igjen jobb som må gjøres.

– Så det er ikke sånn at vi har 12 uker ferie.

Hun vokste selv opp med en mor som var lærer.

– Alltid når hun kom hjem fredag ettermiddag, var pappa veldig klar for å prate og sosialisere. Mens hun bare «jeg orker ikke å snakke». Det er et godt bilde på hvordan det er. Man bruker mye energi på jobben og er nok tomere etter arbeidsdagen enn man er i mange andre jobber. Sånn har det jo vært litt hjemme hos oss også, sier hun og ler.

– Hva mener du politikerne bør gjøre?

– De må ta opp lønnsdiskusjonen på en bedre måte. Man må se på hvordan lærerne kan få noe kompensasjon så de føler at de er verdt litt mer. Og det er noe politikerne sentralt kan påvirke.

Hun mener også det må kuttes i oppgavene til kontaktlærerne.

– Hva kan tas bort uten at det går ut over kvaliteten på arbeidet? Noe må kuttes, så jobben blir overkommelig.

Hun er også opptatt av at kommunene må ha økonomi til å kjøpe inn læremidler og andre ting som er nødvendige for god undervisning. – Mange lærere er frustrerte over at kommuner

Hilde får en ha-det-klem fra en av elevene den siste dagen på jobben. – Jeg er veldig glad i elevene mine, så det er vemodig å forlate dem, sier hun.

ikke har penger til skolebøker. Man må selvsagt kombinere det med digitale læremidler, men vi må også ha oppdaterte lærebøker.

– Må pøse inn mer folk

I ny jobb går hun litt opp i lønn, men hun sier at det ikke er lønna som er det viktigste. Hun er lektor med tillegg med ti års ansiennitet, så hun sier lærerlønna hennes har vært helt ok.

– Men den står ikke i stil til hvor mye jobb jeg gjør. Det er nå mulig for meg å gå til en annen bransje og få mer lønn og jobbe mindre. Det mener jeg ikke er riktig, når alle vet hvor viktig det er med gode pedagoger i skolen. Å jobbe litt mindre for mer lønn høres veldig banalt ut, men det blir til at det faktisk er verdt å gjøre.

Hun er ikke spesielt glad i oppmerksomhet, men hun mener det er viktig å gi et ansikt til

Klinsj om rekruttering

Hvor vanskelig er det å få tak i lærere? Det spørsmålet står sentralt i lønnsforhandlingene.

Etter en langvarig lærerstreik endte fjorårets oppgjør med tvungen lønnsnemnd. I februar fikk KS fullt gjennomslag i Rikslønnsnemnda, noe som gjorde lærerne til lønnstapere for tredje år på rad.

– De ber jo bare om en ny streik. Samtidig frykter jeg at mange lærere nå tenker «drit i det, jeg slutter heller». Da kan vi få en nasjonal lærerkrise, og det får KS og politikerne stå ansvarlige for, sa tillitsvalgt og lærer ved Kvaløysletta ungdomsskole i Tromsø, Lisa Eidesen, rett etter avgjørelsen.

Nettopp rekrutteringsutfordringer står alltid sentralt i lønnsoppgjørene. Hvis arbeidsgivere sliter med å få tak i folk, kan de være mer villige til å øke lønningene. I hvert eneste lønnsoppgjør er det derfor én ting partene strides om: Hvor stor er lærermangelen?

– Lærermangel er ikke en hovedutfordring for Kommune-Norge, skrev Tor Arne Gangsø, direktør for arbeidsliv i KS, i et debattinnlegg før fjorårets lønnsoppgjør.

Han viste til en undersøkelse fra KS hvor kun fem prosent av kommunene svarte at det var «meget utfordrende» å rekruttere lærere, mens over halvparten mente sykepleierrekruttering var «meget utfordrende». KS mener de derfor må vri ressursene fra oppvekstsektoren til omsorgssektoren.

Utdanningsforbundet mener på sin side at KS underspiller at flere tusen ukvalifiserte lærere jobber i norsk skole, og at disse må byttes ut med kvalifiserte lærere. De har også trukket fram en undersøkelse Respons Analyse gjennomførte blant 300 rektorer, hvor 25 prosent svarte at det er «svært vanskelig» eller «ganske vanskelig» å skaffe kvalifiserte lærere til ledige stillinger.

– KS må tenke på hvordan de i fremtiden skal sikre både rekruttering av nye lærere og å beholde eksisterende lærere i jobben. Nå har de brukt seks år på å gjøre lønna dårligere for et yrke med skrikende mangel på arbeidskraft, sa Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet under streiken høsten 2022.

hva mange lærere går og kjenner på. Men har hun håp om endring?

– Jeg håper å få liv i debatten, men neeei. Det er trist, men jeg har lite håp om at noe skal skje.

Hun forteller om da hun så kunnskapsminister Tonje Brenna på Lindmo på NRK. Der fortalte hun om hvor fantastisk det vil være med en skole som er tilpasset hver enkelt elev. Hvor én elev kan velge å løse noe praktisk, mens en annen velger å gjøre det på en annen måte.

– Selvfølgelig vil det være fantastisk, men da må du pøse inn mer folk i skolen. En lærer med 30 elever klarer ikke å tilpasse for alle. Det er umulig uansett hvor god lærer du er.

Forventningskrasj, kaller hun det.

– Visjonene for skolen er så store, men det er ikke midler til å løse det. Så jeg har ikke veldig mye håp om endring, men litt må man jo ha.

Visjonene for skolen er så innmari store, men det er ikke midler til å løse det.

Hilde Vartdal Solum

I 2008 streiket Unio både i KS-området og i Oslo kommune. Bildet er fra en streikemarkering 28. mai, samme år, da over 2500 demonstrerte i Stavanger.

Ikke mange har flere streikedager enn Synnøve

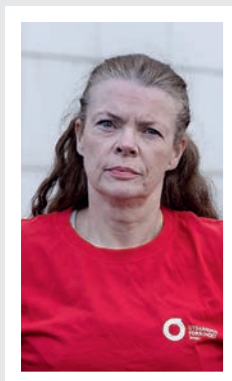
Fem ganger har lærer Synnøve Kirkebø (57) blitt tatt ut i streik. I fjor høst ble det rekordmange dager med streikeskjorta på.

Tekst: Sonja Holterman og Kaja Mejlbo Foto: Silje Katrine Robinson

Synnøve Kirkebø er akkurat ferdig med undervisningsdagen på Gimle oppvekstun i Bergen. Elevene har hatt debatt i aulaen, og nå har fransk-, engelsk- og livssynslæreren en liten pause før hun skal planlegge morgendagen.

De siste fem månedene har arbeidshverdagen blitt rutine igjen. Men i månedene før det var det unntakstilstand. Da var klasserommet byttet ut med streikevakt. For 57-åringen var det langt fra første gang.

Siden hun begynte å jobbe som lærer i

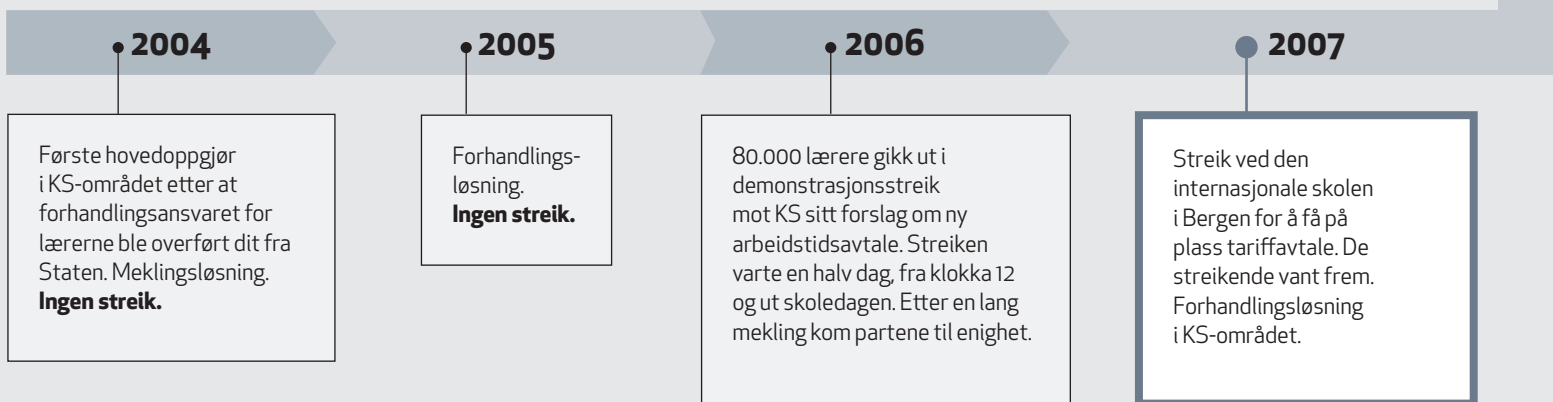

1998, har hun blitt tatt ut i streik fem ganger. Bare i fjor ble det nesten 14 uker med protestskjorta på.

- Den streiken var helt spesiell på veldig mange måter. Det begynte jo med at vi som den eneste skolen i landet gikk ut i streik rett før sommerferien, sier hun.

Nå står et nytt lønnsoppgjør for døren. Kirkebø håper hun kan la den gule refleksevenen bli liggende i skapet i år. Men hun er klar for nye vakter om det trengs.

Her er tariffhistorien i KS – og Synnøves streikeminner

Unio-streik i både KS-området og Oslo kommune. Unio var spesielt misfornøyd med lærernes lønnsutvikling, som siden 2004 hadde vært 1,5 prosent lavere enn gjennomsnittet for offentlig sektor. 2.500 lærere ble tatt ut i streiken, som ble avsluttet 12 dager senere, uten at kravene ble innfridd. Partene ble enige om en tilleggsprotokoll og sendte brev til regjeringen med krav om en likelønnskommisjon.

2008

Stridsspørsmålet var pensjon. Endte med meklingsløsning.
Ingen streik.

2009

Synnøve streiker mot lokal pott

Første gangen Synnøve tok på seg streikeskjorta var i 2010. Dette året la til sammen 45.000 medlemmer av Unio, LO og YS ned arbeidet. Bakgrunnen var noe Synnøve brant for da, og nå: lokale forhandlinger.

– Det er en prinsippssak. Utdanningsforbundet ønsker minst mulig forhandlinger på lokalt nivå. Det bør være minst mulig forskjeller mellom landsdeler og kommuner når det gjelder lærerlønn, sier hun.

Streiken i 2010 vekket Synnøves interesse for lønnspolitikk og hvordan hun kunne være med å påvirke arbeidsvilkårene for lærerne.

– Jeg var tillitsvalgt det året og hadde ansvaret for å organisere streiken ved min skole. Det lærte jeg mye av, sier hun.

Etter 13 dager ble partene enige om oppgjøret og den lokale potten ble redusert.

2010

Unio-streik i Spekter Helse. Forhandlingsløsning i KS-området.

2011

Synnøve streiker for høyere lønn

Også dette året ble det storstreik for medlemmene i både Unio, LO og YS.

– Og også denne gangen hadde jeg ansvar for mye av det administrative ved streiken, forteller Synnøve.

Streiken omfattet alle i offentlig sektor. I tillegg til KS-området, ble det også streik i staten og Oslo kommune.

– Både klubben og jeg var motivert for å streike dette året. Det var jo den mest omfattende streiken i landet på over 30 år, forteller Synnøve.

Etter 12 dagers streik ble partene enige om frivillig meklingsløsning. Meklingen førte frem og streiken ble avsluttet.

– Dette var en relativt kort streik. Resultatet ble akseptabelt for lærere med lang utdanning, sier Synnøve.

2012

Synnøve streiker mot bunden arbeidstid

Denne gangen var forhistorien til streiken mer dramatisk. Mens ledelsen i Utdanningsforbundet (UDF) sa ja til forslaget fra arbeidsgiver KS som blant annet innebar mer bunden arbeidstid, stemte medlemmene nei i uravstemningen. Ledertrioen i UDF, leder Ragnhild Lied og nestlederne Steffen Handal og Terje Skyvulstad, fikk mye kritikk av lærerne. Men frustrasjonen over KS var størst.

– Vi fryktet at det ville få konsekvenser for leseplikten, for mer bundet arbeidstid, mindre fleksibilitet, flere oppgaver, kommunal arbeidstid og så videre. Vi opplevde at KS ikke viste forståelse for egenarten til vårt yrke, og at de ikke viste oss tillit. Inntrykket var at de mistenkte oss for ikke å jobbe så mye som vi skal, sier Synnøve.

Til sammen var 8000 medlemmer i streik i 40 kommuner og fylkeskommuner. Streiken varte i 62 dager.

Arkivfoto: Tom-Egil Jensen

2017

Streik i Spekter. UDF streiket for pensjonsordning i Akasia-barnehagene og vant frem. UDF-medlemmer ved Skagerak International School streiket også og fikk tariffavtale. Forhandlingsløsning i KS.

Forhandlingsløsning for hele KS-området.

2016

Forhandlingsløsning for hele KS-området.
Ingen streiker.

2015

UDF-streik ved Heltberg gymnas i Oslo for å få tariffavtale. Streiken førte frem. Forhandlingsløsning i KS-området. Iverksetting av garantilønnsystemet.

2014

Arkivfoto: Jørgen Jøstad

Forhandlingsløsning i KS-området.
Ingen streik.

2013

Forhandlingsløsning i KS-området. Arbeidstidsavtale for ansatte i barnehage var en del av oppgjøret.
Ingen streiker.

Meklingsløsning for Unio. To utvalg ble satt ned. De skulle se på lønnsstatistikk for undervisningsstillingene og andelen av undervisningspersonale uten godkjent utdanning i skolen.
Ingen streiker.

Unntaksår preget av koronapandemien. anbefalt forslag fikk senere nei i uravstemningen i Utdanningsforbundet og Sykepleierforbundet. Endte med meklingsløsning.

2018

2019

2020

Bergen og Synnøves skole, Gimle oppvekstun, blir ofte tatt ut i streik. – Ikke så rart. Bergen er det største lokallaget etter- som Oslo ikke er en del av KS-oppgjøret, sier Synnøve.

2021

Dette året ble det Unio-streik i KS, Oslo kommune og Spekter område helse. Lønn var igjen bakgrunnen for streiken, men i ettertid er det måten streiken ble avsluttet på som har fått størst oppmerksomhet. Etter bare en drøy uke grep regjeringen inn med tvungen lønnsnemnd på grunn av fare for brann i et avfallsanlegg i Fredrikstad. Dette likte de streikende lærerne, også i Bergen, dårlig.

– Da var det harniskstemning i rekkene, kan jeg si, sier Synnøve.

At streiken ble avsluttet uten at lærerne fikk den lønnsøkningen de hadde ventet på i flere år, var ekstra provoserende.

– De foregående par årene hadde vi hatt store forventninger til at det snart måtte være lærernes tur. Mindrelønnsutviklingen vår var jo godt dokumentert, sier Synnøve.

Hun mener avslutningen på 2021-streiken forplantet seg til oppgjøret i 2022.

– Da streiken ble avblåst på den måten gjorde det ikke motivasjonen for å streike året etter noe mindre.

2022

Synnøve streiker for mer lønn til de med lengst utdanning

Mens de andre organisasjonene, inkludert Unio, sa ja til tilbudet fra KS i 2022, sa lærerorganisasjonen tvert nei.

Synnøve Kirkebø og 39 andre lærere ved Gimle skole var de første som ble tatt ut i streik den 20. juni. I to måneder streiket de alene.

– Etter ferien streiket vi alene i over en uke. Dette medførte mye pressdekning, og er nok det jeg personlig husker best, siden jeg som tillitsvalgt var den som ble eksponert i media, sier hun.

Utdanningsforbundets lokale klubb på Gimle fikk mye støtte fra forbundet lokalt og sentralt, både støtteerklæringer, kaker, snop og blomster. Men streiken var fortsatt tøff, minnes Synnøve.

– Utspillene fra KS i media førte til stor frustrasjon. Vi følte oss, og føler oss fortsatt, svært lite verdsatt av vår arbeidsgiver.

Men det var ikke bare lærerne som var frustrerte. I starten av september gikk foresatte ut mot den langvarige streiken.

– Det var belastende med de negative tilbakemeldingene. Vi ble bekymret for elevene, og ville tilbake på jobb. Og vi visste hvilken arbeidsmengde som ventet på oss, sier Synnøve.

Lønnskampen motiverte imidlertid henne og de andre lærerne ved skolen til å fortsette. De fant på mye sosialt for å holde motet oppe.

– I tillegg til streikemarkeringer, arrangerte klubben trening, quiz, pingpong-turnering og høytlesing av horoskop. Vi ble faktisk bedre kjent med hverandre, på tvers av team og trinn, forteller Synnøve.

Men da regjeringen grep inn med tvungen lønnsnemnd i slutten av september, ble smilene borte. I midten av februar i år kom Rikslønnsnemnda med sin kjennelse: lærerne fikk den tariffavtalen de streiket mot. Og den nye lønna gjaldt fra streikeslutt den 27. september, ikke 1. juni, slik lærerne håpet.

– En enorm skuffelse. En ting er nemndas vanlige begrunnelse for å lande på arbeidsgivers tilbud, men det er uforståelig at de ikke kom oss i møte ved å gi tillegg fra 1. juni. Utrolig lite lurt av KS, og uforståelig av nemnda, sier Synnøve.

– Dersom det blir streik igjen i år, er du da klar igjen?

– Ja! Hvis ikke lærerne blir prioritert i år blir det streik, og blir jeg tatt ut, så streiker jeg!

– KS har malt seg inn i et

Flere kommuner ber om at KS prioriterer lærerne i årets oppgjør. Men de tillitsvalgte tør ikke glede seg for tidlig.

Tekst: Jørgen Jelstad og Kaja Mejlbo Foto: Siv Dolmen

– I Lillestrøm har vi store rekrutteringsutfordringer i både skole og barnehage, og det er politikerne og administrasjonen her klar over, sier Jon Ola Eggen.

Eggen er lærer og nestleder i Utdanningsforbundet Lillestrøm. Det siste året har vært hektisk for ham og kollegene i lokallaget.

I fjor hadde de hendene fulle med norgeshistoriens lengste streik. Etter at streiken ble avsluttet med tvungen lønnsnemnd, startet jobben med å påvirke politikerne lokalt før årets mellomoppgjør.

I samtaler med partiene har de tillitsvalgte vært tydelige på hva kommunen bør melde til KS om prioriteringer i årets lønnsoppgjør: Lillestrøm sliter med rekrutteringen av lærere – lønna må opp!

Og da formannskapet vedtok hvilke føringer de ville gi til KS før forhandlingsstart, fikk Eggen og co. betalt. Lillestrøm, og flere andre kommuner, ber om at lærerne prioriteres i år.

Vil at lærerne skal få

Før hvert lønnsoppgjør sender KS ut et debatthefte til alle kommunene. Her ber de blant annet om innspill til hva, og hvilke grupper, de bør prioritere i lønnsoppgjøret. Ute i kommunene er det gjerne kommunedirektøren i administrasjonen som utarbeider et forslag til hvilke innspill kommunene bør gi. Deretter blir dette forslaget enten stemt gjennom eller endret på av kommunepolitikere. (Se faktaboks)

– I fjor ble kommunedirektørens forslag bare banket gjennom av politikerne uten særlig debatt, sier hovedtillitsvalgt i Utdanningsforbundet Lillestrøm, Alexander Fjellestad.

Men i år var det annerledes, forteller UDF-erne.

– Politikerne har vært svært interesserte i å lytte til innspillene våre, og jeg synes også debatten i formannskapet var god, sier Fjellestad.

I sitt forslag til vedtak skrev kommunedirektøren i Lillestrøm at «i dette oppgjøret bør de med ansiennitet fra 16 år og oppover prioriteres». Politikerne i formannskapet endret dette til «bør de med ansiennitet fra 16 år og oppover og de med høyest utdanning prioriteres». Den lille endringen betyr i praksis at Lillestrøm kommune ber om at lærergruppene prioriteres.

– Det er disse gruppene som i all hovedsak jobber i skole. Det som kommer fra Lillestrøm nå, gir ikke rom for KS til å si at de kan prioritere andre grupper med høy utdanning, som for eksempel de med kun treårig høyere utdanning, sier Fjellestad.

Endringsforslaget var det Venstres Boye Bjerkholt som fremmet.

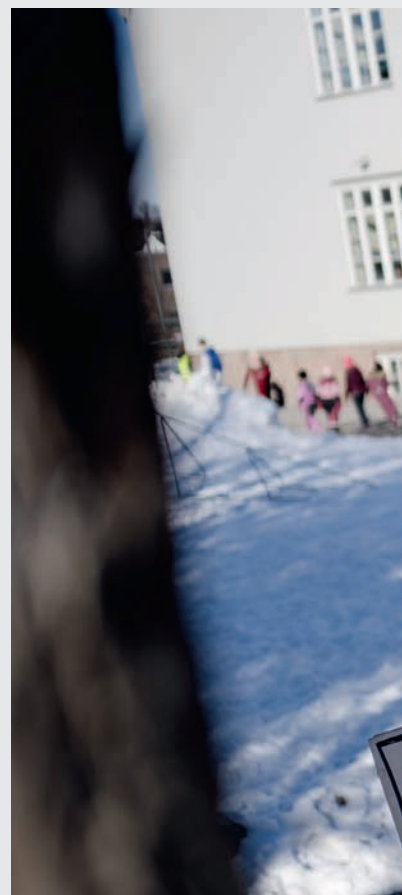
– Det er viktig at vi, politikerne, bidrar til at lærerne får sin rettmessige lønnsutvikling. Vårt signal til KS i år er at ja, det er utfordringer i mange sektorer i kommunene, men vi ønsker spesielt at man skal prioritere lærerne – og de med lang utdanning, i dette oppgjøret, sier han.

Flere kommuner vil prioritere lærerne

Lillestrøm-politikerne er ikke alene om å sende det signalet. Utdanning har sett på vedtakene som er gjort i over 60 kommuner. Om lag halvparten ber om at lærere eller de med lengst utdanning og ansiennitet skal prioriteres, eller de peker på at lærergruppene i alle fall ikke må nedprioriteres i årets oppgjør.

Blant disse er store kommuner som Bergen, Tromsø, Asker, Moss, Horten, Kristiansund og Gjøvik. «Lærerne må prioriteres i årets lønnsoppgjør», er svaret fra Horten kommune, mens «Gjøvik kommune vektlegger behovet for å beholde og rekruttere lærere i skolen».

Osterøy kommune i Vestland fylke melder til KS at «det høye talet av ufaglærte lærerarbeidere og fallet i søkarar til lærarutdanninga, tilseier

DATOER I TARIFFOPPGJØRET

14.03.	Hovedstyremøte i KS, foreløpig behandling av forhandlingsmandatet
15.03.	KS' kommunalpolitiske toppmøte
27.03.	Forhandlingene starter i frontfaget
31.03.	Forhandlingsfrist for frontfaget
31.03.	Endelig rapport fra Teknisk beregningsutvalg (TBU)
14/15.04.	Eventuell mekling i frontfaget
18.04.	Forhandlingsstart Spekter
20.04.	Forhandlingsstart i KS-området
26.04.	Hovedstyremøte, endelig behandling av forhandlingsmandatet
27.04.	Forhandlingsstart i staten
30.04.	Forhandlingsfrist i KS-området og staten

hjørne

Nestleder Jon Ola Eggen i Utdanningsforbundet Lillestrøm og hovedtillitsvalgt Alexander Fjellestad har tatt vare på fjorårets streikeplakater.

at lærerar i skule og barnehage må prioriterast ved lønsoppgjeret». Mens tilbakemeldingen fra Lier kommune i Viken er at «lærere med høy ansiennitet bør få en høyere lønnsvekst for å beholde kompetansen i kommunen».

I Tromsø fikk Høyre, Frp, Venstre og KrF flertall for å få inn følgende formulering i vedtaket:

«Lærerne har sakkert akterut i lønnsutviklin-

ga både på kort og på lang sikt. Dette må vi snu for å være en attraktiv arbeidsgiver med konkurransedyktig lønn. Det var særlig lærere med lang utdanning og lang ansiennitet som ble nedprioritert i 2022. Kompetanse bør prioriteres i 2023».

Utdanningsforbundets leder i Tromsø, Katriene Aursand, er overraska over hvor tydelige de er.

– Men positivt overraska da. Kanskje vi endelig skal se gevinsten av streiken i høst. Om mange nok kommuner gir KS et lignende oppdrag, blir det i alle fall vanskelig for Tor Arne Gangsø (arbeidslivsdirektør i KS, red. anm.) å si at han har et entydig mandat i år, sier hun.

Også i Tromsø har lokallaget i Utdanningsforbundet lagt frem sin sak for partiene i forkant av behandlingen av KS' debatthefte. Aur-

sand opplever at streiken i høst ble lagt merke til.

– Streiken satte i gang noen prosesser utover UDF og lærerorganisasjonene. Det er kanskje den egentlige gevinsten. Nå kan ikke politikere gjemme seg lenger. De vet hvilken mindrelønnsutvikling lærerne har hatt og hvilke utfordringer vi står i med å rekruttere og beholde nok lærere. Nå satser jeg på at KS også tar hintet, sier hun.

Konkurranse om arbeidskraften

I Lillestrøm trekker Utdanningsforbundets representanter frem nærheten til Oslo som en av årsakene til at de sliter med å rekruttere og beholde lærere. I hovedstaden er lønnsnivået for lærere og barnehagelærere høyere.

– Lærere kan gå opp 20-30.000 kroner i lønn bare ved å velge Oslo som arbeidsplass. For barnehagelærere kan det utgjøre opp mot 50.000 kroner. Det er vanskelig å konkurrere med, sier Alexander Fjellestad.

Kollega Jon Ola Eggen tror det vil være stort sprik i hva kommunene melder tilbake til KS, fordi det vil variere mye ut fra hvor i landet kommunen ligger og hvor stor kommunen er.

– Men KS må ta hensyn til store folkerike kommuner hvor det er stor konkurranse om arbeidskraften. Så det blir interessant å se hvordan KS vil forholde seg til de tilbakemeldingene de får.

De to peker på at Lillestrøm som en stor, sentral østlandskommune vil ha helt andre utfordringer enn mindre kommuner andre steder i landet.

– I Lillestrøm er det mange unge tilflyttere, mens mange småkommuner har lite tilflytting og mye utflytting. Enkelt sagt, de kommunene som mister unge innbyggere, mister dem til kommuner som oss. Men vil de jobbe i Lillestrøm eller i Oslo? Klarer Lillestrøm kommune å være attraktiv å jobbe i, ikke bare billigere å bo i, spør Fjellestad.

Tilliten må bygges

Lillestrøm var blant kommunene som var hardest rammet av lærerstreiken i fjor. På det meste var rundt 800 lærere i streik. I lokallaget ser de at politikerne nå er bekymret for klimaet som har oppstått mellom arbeidsgiversiden og lærerne.

KS må ta hensyn til store folkerike kommuner hvor det er stor konkurranse om arbeidskraften.

Jon Ola Eggen

– Det handler om at lærere i skoler og barnehager ikke har tillit til KS, sier Eggen.

Kommunen har nylig lyst ut rundt 100 lærerstillinger og rundt 40 barnehagelærerstillinger.

– Det kan tyde på høy turnover blant lærerne i Lillestrøm nå. Det er alvorlig, og det tror jeg politikerne ser også, sier Fjellestad.

– Nå må kommunene vise at de er interesserte i å ha ansvar for norsk skole. Vi og medlemmene våre har et inntrykk av at skole i økende grad blir sett på som noe bry fra kommunenes og KS' side, og at det bare blir behandlet som et sted hvor det er mulig å spare penger, sier Fjellestad.

I Bergen mener politikerne at det er avgjørende at KS gjør sitt for å fikse det skakkjorte tillitsforholdet mellom arbeidsgiversiden og lærerne.

«For det første har lærerne tapt lønsmessig i forhold til både sammenlignbare stillinger i privat sektor og til andre i kommunen, og dette er en omdømmeutfordring for kommunene som arbeidsgiver. For det andre har det vært flere svært krevende streiker i skolesektoren, noe som har gitt skoleverket og elevene betydelige utfordringer», heter det i svaret fra Bergen til KS.

«Partene i tariffoppgjøret bør prioritere en omforent løsning i 2023 der både kommunenes behov ivaretas, men der også lærergruppene får en uttelling som er med på å øke tilliten mellom partene», skriver de.

At tilliten er tynnslitt, er det ingen tvil om. To år på rad har lønnsoppgjøret endt i streik. Da Unio sa nei til tilbudet fra KS i 2021, la til

Slik bestemmes KS' mandat

sammen 22.600 arbeidstakere i kommunal sektor ned arbeidet. Men etter et varsel om brannfare ved Frevar avfallsanlegg i Fredrikstad, endte det med tvungen lønnsnemnd allerede i starten av juni.

Steffen Handal, forhandlingsleder for Unio og leder i Utdanningsforbundet, var provosert. – Det er veldig tydelig at KS ikke tar utfordringene i kommunal sektor på alvor. (...) Det kommer til å ta tid å bygge opp tilliten igjen, sa han til Utdanningsnytt.

I 2022 var det bare lærerorganisasjonene som gikk til streik. Den varte i nesten fire måneder før tvungen lønnsnemnd nok en gang satte en stopper for flere taktfaste slagord.

– En mørk dag for lærerne, sa Handal da.

– Politikerne må på banen

Og den ble ikke lysere da Rikslønnsnemnda i midten av februar bestemte at lærerne skulle få tariffoppgjøret de hadde streiket mot. Virkningsdatoen ble satt til streikeslutt den 27. september, ikke 1. juni slik lærerorganisasjo-

nene håpet, og KS faktisk hadde tilbudt dem underveis i konflikten.

Jon Ola Eggen, nestlederen i UDF Lillestrøm, forteller at han tilfeldigvis var innom lærerværelset på en skole på samme tid som kjennelsen i Rikslønnsnemnda ble offentlig.

– Da så jeg lærere i lunsjpausen sitte og lese om avgjørelsen, og de var frustrerte og sinte. Kommunene må ta inn over seg at de har en stor gruppe ansatte som nå er fryktelig misfornøyd med hvordan KS tar arbeidsgiveransvar for skole- og barnehageansatte, sier han.

UDF-erne i Lillestrøm mener politikerne på Stortinget kommer med stadig nye løfter på skolefeltet, og at de dynger de ansatte ned med nye krav.

– Samtidig er kommunene mest opptatte av hvordan de kan oppfylle disse kravene på billigst mulig måte. Du får en First Price-modell i skolen, stikk i strid med ambisjonene, rettingene og forventningene fra politikere og foreldre. På nasjonalt nivå lover man ekstremt mye, mens man på lokalt nivå prøver å gjøre

det billigst mulig, sier hovedtillitsvalgt Alexander Fjellestad.

Så hva må til i år for å unngå streik? Fjellestad sier at hvis man faktisk skal møte lærernes forventninger, må lønnsstillegget være på et tosifret antall prosent.

– Men så er det hva som er realistisk, da, sier han.

Han tror regjeringen må på banen, og at det ikke nødvendigvis bare trenger å handle om lønninger. Han nevner tiltak som økt lærertett-
het, bedre arbeidstid og krav til lærerutdanning for å kunne bli ansatt i skolen.

– Jeg tror ikke man kommer unna at politikerne nasjonalt og kommunalt må på banen med alternative løsninger for å komme lærerne i møte, sier Fjellestad.

– Problemet er at KS og kommunene har malt seg inn i et hjørne gjennom å behandle lærere og skolene stemoderlig gjennom flere år. Det gjør det vanskelig å se hvordan KS og kommunene skal kunne møte lærerne på deres forventninger i år, sier Eggen.

KS-politikerne er ikke partipolitikere

KS styres av politikere som kives om å ha de mest lærervennlige formuleringene i sine uttalelser. Likevel er det ikke vennlighet som preger forholdet mellom KS og lærerorganisasjonene.

Tekst: Kirsten Ropeid

– Jeg er oppnevnt som tillitsvalgt i KS fordi jeg er folkevalgt i en kommune. I KS representerer jeg medlemmene, altså kommunene, sier Odd Stangeland, tidligere UDF-tillitsvalgt, ordfører og medlem av hovedstyret i KS.

I 2015 bytta Stangeland ut rektorkontoret på Lagård ungdomsskole med ordførerkontoret i Eigersund Rådhus. Fire år senere ble han valgt til fylkesleder i KS Rogaland, og høsten 2021 tok han plass i hovedstyret i KS. Siden da har lærerne vært i streik to ganger.

KS har forhandla lønn med lærerne siden 2004, og fra da har lærerne hatt en lavere lønnsvekst enn andre kommuneansatte. Det er både lærerorganisasjonene og KS enige om, sjøl om de er uenige om hvor mye dårligere lønnsutviklinga har vært.

– Interessepolitikk, ikke partipolitikk

Stangelands parti, Arbeiderpartiet, har i sitt program blant anna å ansette flere lærere og å øke rekrutteringa til læreryrket og yrkets status. Og dette er ikke originalt, i alle partiprogramma understrekes betydningen av utdanna lærere.

– Og KS styres av politikere. Hvordan er det da mulig at en organisasjon som ledes av personer som har forpliktet seg til så mye lærervilje kommer på kollisjonskurs med lærerne gang etter gang?

– Jeg opplever ikke at vi er på kollisjonskurs gang etter gang. Jeg opplever at begge parter ønsker enighet om både skoleutvikling og tariff, sier Stangeland, og fortsetter:

– Så er KS-styret et interessepolitisk styre, ikke et partipolitisk. Vi styrer ut fra hva medlemmene ønsker, sier han.

Han sammenligner det med å få et verv i Utdanningsforbundet.

– Da representerer du ikke det partiet du kanskje er medlem av, du representerer for-

bundet og medlemmene der, sier han.

– Dette ivaretar jeg hver dag både gjennom KS og gjennom ordførervervet. Dette gjelder skole, barnehage og alle andre områder i kommunal sektor. Og det gjelder både enkeltsaker og helheten.

Tar lærernes skuffelse på alvor

Han understreker også at selv om de er motparter i lønnsoppgjøret, sitter KS og lærerorganisasjonene på samme side av bordet de fleste dagene i året.

– Vi samarbeider om skoleutvikling. Vi jobber for å sikre nok lærere, for lærernes metodefrihet, for at de skal få brukt sin kompetanse på best vid til å gjøre en god jobb, sier Stangeland.

Han sier også at ønsket og målet i lønnsforhandlingene alltid er å finne gode løsninger både for de enkelte yrkesgruppene og for alle de ansatte.

– Samtidig må det være innfor rammer som kommunen har rygg til å bære uten å måtte kutte i tjenester, sier Stangeland.

– Men jeg tar på største alvor at utdanningsgruppene er skuffa over siste tariffoppgjør. KS ønsker å gjøre det vi kan for å finne løsninger og unngå konflikt. Diskusjoner om utdanning og framtid er viktige. Og jo flere som engasjerer seg, jo bedre er det.

Jeg opplever ikke at vi er på kollisjonskurs gang etter gang.

Odd Stangeland, tidligere UDF-tillitsvalgt, ordfører og medlem av hovedstyret i KS.

På [Utdanningsnytt.no](https://utdanningsnytt.no) kan du lese mer om hvordan kommunene har svart på debattheftet.

Hvert kapittel i grunnbøkene starter med et samtalebilde og en historie som gir et godt utgangspunkt for å undre seg over matematiske problemstillinger.

Helhetlig matematikkforståelse

Læreverket **Matematikk 1–4 fra Cappelen Damm** dekker lærerplanen på en lek, kreativ og utforskende måte. Elevene stimuleres til tenking og refleksjon og progresjon og metoder gir dyp og varig forståelse.

Oppgavene i **grunnbøkene** stimulerer elevene til å reflektere og lære av hverandre, og til å finne flere metoder og strategier for å løse problemer.

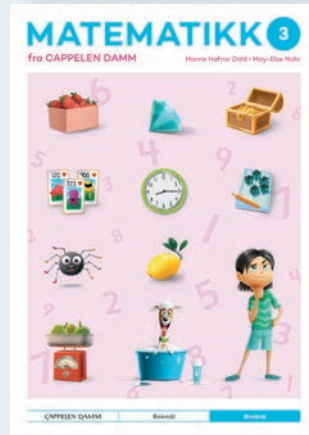
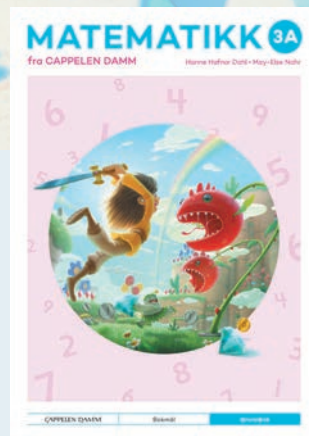
Øvebøkene har flere oppgaver til selvstendig arbeid og har også tips til de voksne hjemme.

Lærerveiledningene inneholder alt du trenger for å planlegge og gjennomføre undervisningen, metodikk, kartlegging, tips og ideer.

Matematikk 1–4 Skolen fra Cappelen Damm

Til skolestart 2023 lanserer vi helt **nytt innhold** som kan brukes sammen med læreverket, eller alene. Her er alt du trenger for å gjennomføre den gode matematikktimen.

Lærerne ble lønnstapere for

En lønnsvekst på 3,3 prosent ble fasit for lærerne. Dermed ble 2022 nok et år da andre yrkesgrupper dro ifra.

Tekst: Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

– Vi må ha en mye høyere ramme i kommunene i årets mellomoppgjør, og det må gis mer til lærerne, sier leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal.

Tallene fra Teknisk beregningsutvalg (TBU) kom i februar. Disse viser hvordan lønnsutviklingen endte opp i 2022 og legger grunnlaget for årets lønnsoppgjør.

I både 2020 og 2021 endte undervisningsansatte med betydelig lavere lønnsvekst enn de andre gruppene, og det bildet gjentar seg for 2022. Mens lærerne fikk en lønnsvekst på 3,3 prosent, fikk de øvrige ansatte i kommunesektoren en lønnsvekst på 3,9 prosent.

Streiken straffet lønnsveksten

I presentasjonen av rapporten ble det trukket fram at den svake lønnsveksten til lærerne i stor grad var et resultat av at Rikslønnsnemnda avgjorde at lærerne først fikk lønnstilleggene sine fra streikens slutt i september. Dermed mistet lærerne flere måneder med lønnstillegg, ettersom man i et oppgjør uten streik får lønnstilleggene fra mai.

– Streiken forklarer noe av tapet, men ikke alt, sier Handal.

Han mener lærerne nå er gjort til lønnstapere for sjetten år på rad.

– Det var derfor vi måtte gå til streik. Vi må ikke tro at dette er en enkeltstående hendelse. Dette er en trend, og gjennom Rikslønnsnemndas kjennelse opplevde vi at vi også straffes økonomisk for å streike. Lærerne burde hatt et lønnsloft i fjor. KS sørger istedenfor at vi halter etter alle andre.

– Ikke bærekraftig

De siste årene har det vært en opphetet debatt

om hvordan frontfagsmodellen fungerer, selve hjertet i den norske modellen for lønnsoppgjørene. Frontfagsmodellen innebærer at det er partene i det konkurranseutsatte næringslivet, i praksis industrien, som forhandler først. Resultatet av dette oppgjøret, det som kalles frontfagsrammen, legger føringer for alle andre lønnsoppgjør.

I en pressemelding peker Unio på at dette er tredje år på rad at privat sektor drar ifra offentlig sektor.

– Når frontfagsrammen i fjor ble anslått til 3,7 prosent, og vi ser at lønnsveksten for industrifunksjonærer og ansatte innen finans ble 5

prosent, er det tydelig at mange i privat sektor ikke forholder seg til frontfaget. Samtidig henger lønna til dem med høyere utdanning i offentlig sektor etter, og bemanningskrisen i stat og kommune øker. Det er ikke bærekraftig, verken for velferdsstaten eller den koordinerte lønnsdannelsen, sa Unio-leder Ragnhild Lied da TBU-tallene kom.

– Utfordringer med modellen

Også på arbeidsgiversiden i KS er det nå bekymring å spore.

– TBU-tallene viser utfordringer i praktisering av frontfagsmodellen. Det er utfordrende

Minstelønn

Lønnstabellen viser garantilønn ved forskjellige ansiennitetstrinn. Mange lærere vil ligge på noe høyere lønn enn minstelønnen.

	0 år	6 år	8 år	10 år	16 år
Barnehagelærer/lærer med treårig utdanning	459 100	469 300	479 500	529 900	537 900
Adjunkt	500 100	510 400	530 600	552 600	565 900
Adjunkt med tilleggsutdanning	535 000	540 100	552 500	572 200	617 200
Lektor/stilling med krav om mastergrad	563 800	569 300	574 500	605 700	677 600
Lektor/stilling med tilleggsutdanning	582 300	587 800	595 800	625 000	698 000

Lønnsvekst 2022 i prosent

Undervisningsansatte (lærere)	3.3
Øvrige ansatte i kommunene	3.9
Statsansatte	4.4
Industriarbeidere	3.5
Industrifunksjonærer	5
Ansatte i varehandel	3.7
Finanstjenester	5
Helseforetakene	4.5

tredje år på rad

at partene i industrien ikke har kunnet gi et troverdig anslag for frontfagets ramme de siste tre årene, slik at kommunesektoren henger noe etter lønnsutviklingen, sier KS' styreleder Gunn Marit Helgesen.

Også hun peker på at flere sektorer gikk langt utover frontfagets ramme, selv om hun samtidig understreker at KS støtter frontfagsmodellen.

Hvert år blir det beregnet en ramme i nasjonalbudsjettet som avgjør hvor mye penger kommunene har å rutte med til lønnsøkninger. Helgesen peker på at hvis denne rammen er for lav, klarer ikke kommunene å ta igjen en

høyere lønnsutvikling i andre sektorer.

– Finner man ikke løsninger på dette, vil det kunne føre til at kommuner og fylkeskommuner må redusere i tilbudet til innbyggerne, sier hun.

– Systemet må endres

Steffen Handal i Utdanningsforbundet mener systemet er modent for endringer.

– Vi kan ikke fortsette slik. Lærerne taper år etter år. Også årets tall viser store svakheter med frontfagsmodellen. Legitimiteten til systemet svekkes, og rekrutteringen til offentlig sektor, og læreryrket i særdeleshett, trues.

Han etterlyser at det tas grep.

– En mulighet er å lage et eget lønnskapittel for lærerne, og samtidig gi lærerne et løft. Men hvis ikke de kommunale oppgjørene presser opp ramma og gir mer spesielt til lærerne, så må det komme en politisk løsning som sikrer at det står lærerutdannede lærere i klasserommene, sier Handal.

Se også innlegget «Lønnsstrategi under lupen» på sidene 38-39, der Lars Elvethun Torskenes, fylkessstyremedlem i Utdanningsforbundet Viken, fraråder et eget lønnskapittel for lærere.

Frontfagsmodellen

Hva er det? Konkurransetsatt næringsliv forhandler alltid først. Dette kalles frontfaget, og i praksis er det ansatte i industrien. Resultatet herfra skal være en norm for de andre forhandlingsområdene. Hvis frontfagsrammen blir 3 prosent, bør de andre oppgjørene lande i dette sjiktet.

Hva er bra med modellen? Store arbeidstakergrupper får nokså lik lønnsutvikling og dermed relativt små lønnsforskjeller. Man mener modellen bidrar til høyere sysselsetting, og at den sikrer konkurransekraften til norsk næringsliv overfor utlandet.

Privat sektor drar ifra: Frontfagsrammen er et anslag. Først året etter kommer fasiten for hvordan lønnsveksten faktisk har vært. Hvis anslaget var 3 prosent, kan det allikevel være sektorer hvor lønningene økte med 5 prosent – da har de sprengt rammen. De siste årene har privat sektor sprengt rammen, mens offentlig sektor har fulgt rammen. I praksis betyr det at privat sektor drar ifra.

Kampen om etterslepet: Dette har ført til kraftig irritasjon blant arbeidstakerorganisasjoner i offentlig sektor. De mener frontfagsmodellen ikke fungerer, hvis kun offentlig sektor følger rammen fra frontfaget. De krever at etterslepet tas igjen. Det kan kun skje om offentlig sektor får høyere lønnsvekst enn privat sektor i dette oppgjøret.

Kilde: UDF og KS

Nytt læringsspill for VGS om trepartssamarbeidet fra LO og NHO

Elevene lærer om den norske arbeidslivsmodellen gjennom å samarbeide om oppgaver som jobbsøking, ansettelse, lønnsforhandling og å løse opp en fastlåst konflikt. Spillet gjennomføres med veiledere fra LO og NHO og holdes i klasserommet med utdelte telefoner og annet nødvendig utstyr. Skolen trenger kun en projektor eller storskjerm og mulighet til å koble til lyd.

Book et besøk her: vinnvinnspillet.no

VINN VINN

Ber barnehagelærerne heve stemmen

Barnehagelærerne skal rope litt høyere foran lønnsoppgjøret, synes Anne Jensen og June Gundersen.

Tekst og foto: Birgit Røe Mathisen

– Skolelærerne utgjør en langt større del av medlemsmassen i Utdanningsforbundet, påpeker de.

Anne Jensen og June Gundersen er pedagoger og avdelingsledere ved Jentoftsletta barnehage i Bodø. Begge er engasjert i klubbarbeid; Anne Jensen som tillitsvalgt for Utdanningsforbundet og June Gundersen som fungerende vara. Nå er de spente på hva det forestående oppgjøret vil bringe.

– Skillet bør fjernes

Begge mener det er rimelig at skolelærerne får mer oppmerksomhet, og de har ingen problemer med å være solidariske.

– Skolelærerne har hengt etter i flere oppgjør, og det var helt riktig at de ble kjørt fram sist, sier June Gundersen.

Samtidig ønsker de at skillet mellom lærere i skole og barnehage skal fjernes.

– En lærer er en lærer, uansett hvor vedkommende jobber. Utdanningsforbundet bør ha likt fokus på alle sine medlemmer, uansett

om de jobber i barnehage, i skole eller andre steder, mener Anne Jensen.

– Utdanning skal gi høyere lønn. Men vi opplever at barnehagelærere med masterutdanning lønnes likt som en barnehagelærer med treårig utdanning. Lærere i barnehagene har også dårligere betingelser for videreutdanning enn lærere i skolene, påpeker Gundersen.

– Svakere fagforeningsidentitet

Det forestående lønnsoppgjøret er ikke noe hyppig tema på pauserommet på arbeidsplassen deres. Både Gundersen og Jensen tror det diskuteres mer rundt omkring på personalrommene i skolene enn i barnehagene.

– Skolelærerne har nok jevnt over en sterkere identitet til fagforeninga enn barnehagelærerne. De er flinkere til å si fra og stå på kravene, sier Gundersen.

– *Hvorfor tror dere det er slik?*

– Pedagogene utgjør en mindre gruppe i hver barnehage, mens skolelærerne er i flertall på sine arbeidsplasser. Det er naturlig at

profesjonsidentiteten blir sterkere når det er mange på hvert sted. Dessuten har skolelærerne fellestid. Barnehagepedagoger har ingen ubunden tid eller møtetid. Hele arbeidsdagen vår brukes sammen med ungene, og da blir det lite tid til fagpolitisk diskusjon oss pedagoger mellom. Og matpausen deler vi med assistenter og fagarbeidere som ikke er med i samme fagforening som oss. Det gjør nok noe med utgangspunktet for den fagpolitiske debatten på arbeidsplassene, mener Anne Jensen.

– Lite kraft i snille piker

June Gundersen tror det er litt ulike personligheter som søker seg til barnehageyrket og skolene.

– Litt grovtegna, så er det mange snille, flinke piker med fokus på omsorg blant førskolelærerne. Det er det selvsagt blant skolelærerne også, men i det store bildet er det nok større variasjon i personlighetstype blant de som orienterer seg mot skolene, spesielt på de øvre trinnene. Det er flere som er flinkere å stå på

En lærer er en lærer, uansett hvor vedkommende jobber.

Anne Jensen, barnehagelærer og avdelingsleder

June Gundersen (til venstre) og Anne Jensen i Jentoftsletta barnehage i Bodø mener skillet mellom skolelærere og barnehagelærere bør fjernes.

krava og større kampvilje i skolene.

– Men det er lite kraft i snille piker. Jeg skulle ønske barnehagelærere ropte høyere, understreker hun, og får full støtte fra sin kollega.

Ønsker mer støtte til klubbarbeid

Sammen har de sørget for at Jentoftsletta barnehage har en aktiv klubb. Men de peker på at mange barnehager er uten klubber.

– Mange barnehagetillitsvalgte opplever at det er vanskelig å kalle inn til klubbmøter, sier Gundersen.

– Hva kan gjøres for å få mer klubbengasjement blant barnehagelærere?

– Mer støtte fra lokallagene. At representanter fra lokallagsstyrene deltar på klubbmøter innimellom og hjelper de tillitsvalgte med å sette opp dagsorden. Jeg opplever at alle blir

engasjerte når vi først har møter. Men medlemmene må ha lyst å komme, og vi må ha saker på dagsorden som engasjerer. Der kan lokallagsleddet hjelpe oss, mener June Gundersen.

Har lave forventninger

– Hvilke forventninger har dere til det forestående oppgjøret?

– Vi kan ha forhåpninger, men jeg har ærlig talt ikke de helt store forventningene. Vi ønsker selvsagt økt lønn. Men rammevilkårene for jobben vår, som tid til planlegging, bemaning og pedagognorm, er også viktig, mener Gundersen.

Anne Jensen er opptatt av rekruttering, og peker på at det er mange tomme plasser ved lærerutdanningene.

– Gode rammevilkår er nok en viktig nøkkel til bedre rekruttering, sier hun.

– Det er nok ikke lønna som får folk til å søke seg til barnehageyrket. Men høyere lønn og bedre rammer kan sørge for at folk blir værende i jobben, tilføyer Gundersen.

De forventer ingen stor forståelse fra omgivelsene dersom de skal ut i ny streik. Begge opplevde at de måtte jobbe hardt for å forsvare den forrige.

– Helt ærlig; ca. ti prosent av samfunnet vil kanskje støtte oss, mener June Gundersen.

Hun har inntrykk av at barnehagen blir fortsatt sett på som et oppbevaringstilbud for de minste ungene.

– Det er nok mer kunnskap blant folk flest om skolelærernes oppgave og kompetanse enn om vår.

ORDLISTE: Lønnsoppgjør fra a til å

- A Ansiennitet:** angir hvor lenge en person har vært aktiv i et yrke eller hvor lenge en person har vært ansatt i en bedrift. Mange tariffavtaler gir lønnstillegg for ansiennitet.
- Applaus:** Gjennom koronapandemien klappet folk for både sykepleiere og lærere fordi de satte pris på jobben de gjorde. Men det har vist seg at det ikke går an å betale med applaus i butikken.
- B Bruttolønn:** Bruttolønn er lønn før skatt. Dette er det lønnsbegrepet som oftest brukes i lønnsstatistikk og tariffsammeheng.
- Brudd:** Hvis partene ikke blir enige under forhandlingene, blir det brudd. Da går oppgjøret til mekling, og det er fare for streik.
- C Covid:** Lærerne var lønnstapere gjennom alle pandemiårene.
- D Disponibel reallønn:** Den inntekten man har igjen når skatt og prisstigning er trukket fra. Kalles også kjøpekraft.
- E Etterslep:** Brukes når en gruppe arbeidstakere har hatt en mye svakere lønnsutvikling sammenlignet med en annen gruppe. Etterslep brukes ofte som argument når en gruppe arbeidstakere krever en større andel av pengene enn andre.
- F Frontfagsmodellen:** Konkurransetsatt næringsliv forhandler alltid først av lønnsoppgjørene. Dette kalles frontfaget, og i praksis er det ansatte i industrien. Resultatet herfra skal være en norm for lønnsveksten i alle de andre oppgjørene. Rammen som settes av frontfaget, er verken tak eller gulv for andre tariffområder, men er retningsgivende. Begrunnelsen for frontfagsmodellen er at lønnsveksten i samfunnet skal følge det konkurransetsatt industri kan leve med over tid.
- Frivillig lønnsnemnd:** Om partene blir enige om at konflikten skal løses hos Rikslønnsnemnda, kalles det frivillig lønnsnemnd.
- G Glidning:** I et lønnsoppgjør får alle et sentralt tillegg. Men det er også andre ting som påvirker hva en yrkesgruppe får i økt lønn. Dette kan være tillegg i lokale forhandlinger, at flere får ansiennitetsoppykk, avganger og nyansettelser. Disse tingene endrer også lønna til yrkesgruppa. Det kalles glidning.
- H Hovedoppgjør:** Tariffavtaler inngås for to år av gangen. I hovedoppgjørene kan det forhandles om hele tariffavtalen - som f.eks. lønn, arbeidstid og pensjon. I 2023 er det derimot et mellomoppgjør - se M.
- I Indeksregulering:** Hvis det er avtalt at lønna skal reguleres automatisk og i takt med for eksempel prisstigningen, sier vi at avtalen er indeksregulert.
- J Jubel:** Stormende glede, gledesrop. Hva ender lønnsoppgjøret med i år?
- K Kjøpekraft:** Begrepet brukes for å si noe om hvor god råd en person har. Her regnes ikke bare lønn, skatt og prisstigning inn, men også rentenivået og trygdeytelser, som for eksempel barnetrygd.
- KS:** KS står for kommunesektorens organisasjon og er landets største offentlige arbeidsgiverorganisasjon. Alle norske kommuner og fylkeskommuner, er medlemmer i KS. KS forhandler lønn på vegne av alle norske kommuner, foruten Oslo, som har egne lønnsforhandlinger.
- L Lockout:** Hvis en arbeidsgiver ønsker å tvinge fram en løsning, kan de bruke lockout som pressmiddel. Da stenges de ansatte ute fra arbeidsplassen.
- Lokale forhandlinger:** Når partene kommer til enighet, bestemmer de også om det skal settes av penger til lønnsforhandlinger lokalt. Disse forhandlingene gjennomføres mellom representanter for arbeidsgiver, for eksempel kommunen, og tillitsvalgte. Utdanningsforbundets politikk er at de ønsker at det meste av lønnstillegget fordeles i det sentrale oppgjøret.
- M Mekling:** Hvis det blir brudd i forhandlingene, går partene til mekling. Da møtes de hos en mekler som forsøker å få partene til å bli enige slik at de unngår streik.
- Mellomoppgjør:** Forhandlinger i det andre avtaleåret i en toårig tariffperiode. Da forhandler partene kun om lønn.
- N Nettolønn** Lønn etter fratrekk for skatt, fagforeningskontingent, pensjonssparing, o.l.
- O Overheng:** Overhenget handler egentlig om hva det koster arbeidsgiveren å lønne de ansatte. Overheng er den prosentvise beregningen som beskriver hvor mye lønnsnivået ved utløpet av et år ligger over gjennomsnittsnivået for hele året. Det forteller dermed hvor stor lønnsveksten fra ett år til det neste vil bli dersom det ikke gis

lønnstillegg eller foregår strukturendringer i det andre året. Jo senere på året et lønnstillegg blir gitt, jo større blir overhenget. Et stort overheng gir i praksis mindre penger til fordeling i lønnsoppgjøret året etter.

P Plassfratredelse: Før man kan iverksette en arbeidskonflikt/streik, må man varsle arbeidsgiver om hvor mange og hvem som helt konkret vil bli tatt ut i konflikt (fratre arbeidsplassen). Plassfratredelse skal gis med minst fire dagers varsel.

Plassoppsigelse: Plassoppsigelse finner sted når enten arbeidstakerne eller arbeidsgiverne sier opp arbeidsavtalene fordi de planlegger streik eller lockout. Plassoppsigelse må gis minst 14 dager på forhånd.

Prolongering: Ordet prolongere betyr å forlenge. Når en tariffavtale blir prolongert, betyr det at virkningen av tariffavtalen forlenges. Dersom en tariffavtale ikke sies opp innen den fastsatte fristen, blir den automatisk prolongert i ett år om gangen.

Protokoll: I protokollen står det hva partene er blitt enige om og signeres av alle.

Q Qullqi: Penger på Quechua, et språk som brukes av rundt 10 millioner i Andesfjellene i Sør-Amerika.

R Ramme: Lønnsrammen, den økonomiske rammen, eller bare rammen, er den totale kostanden av et lønnsoppgjør. Rammen inkluderer sentrale lønnstillegg, pott til lokale forhandlinger, ulempetillegg og lignende. Overheng og glidning er også en del av rammen. Rammen er et forhandlingsspørsmål, men den baseres på føringer fra staten i statsbudsjettet og annen lønnsstatistikk.

Reallønnsvekst: Reallønnsvekst er lønnsveksten minus prisstigningen.

Rikslønnsnemnda: Streiker som ender med enten frivillig lønnsnemnd eller tvungen lønnsnemnd ender hos Rikslønnsnemnda. Nemnda avgjør det endelige resultatet av lønnsoppgjøret.

S Streik: Når arbeidstakerne slutter å jobbe og ikke møter opp på arbeidsplassen i en konflikt, ja, da er det streik.

Streikefond: Fagforeningene eller arbeidsgiverforeningene setter ofte av penger for å dekke tapt inntekt for sine medlemmer under en streik eller lockout. Det kalles et streikefond.

T Tariffområde: Det området, eller den sektoren som tariffavtalen/overenskomsten gjelder for.

Tariffavtale: En tariffavtale er en skriftlig avtale mellom arbeidstakere organisert i en fagforening og enten en arbeidsgiverorganisasjon eller en enkelt arbeidsgiver. Avtalene gir de ansatte en felles ordning for lønns- og arbeidsvilkår og andre arbeidsforhold.

Tariffperiode: Tariffperiode er den tiden det er avtalt at en tariffavtale skal gjelde for.

TBU: TBU, eller Det tekniske beregningsutvalg for inntektsoppgjørene, er et statlig utvalg som anslår årets prisvekst og beregner fjorårets lønnsvekst for ulike yrkessektorer. Disse beregningene er tallgrunnlaget for lønnsforhandlingene.

TBSK: TBSK står for Det tekniske beregnings- og statistikkutvalget for kommunesektoren. Disse tallene viser lønnsutviklingen for yrkesgruppene i kommunesektoren spesielt, som lærere, lektorer, adjunkter, ingeniører, sykepleiere og barnehagelærere.

Tvungen lønnsnemnd: Ved tvungen lønnsnemnd bryter regjeringen inn og stanser en streik. Det kan de gjøre hvis de vurderer at en streik eller lockout fører til fare for liv, helse eller sikkerhet eller truer helt vitale samfunnsinteresser. Tvungen lønnsnemnd må så stemmes over i Stortinget som egen lov.

Tvungen mekling: Etter et brudd i lønnsforhandlingene, må partene møtes til mekling – tvungen mekling, før de kan gå ut i streik eller lockout.

U Uravstemning: Når partene har kommet frem til en forhandlingsløsning, skal medlemmene i fagforeningen stemme ja eller nei til forslaget. Det er frivillig å delta i avstemningen.

V Virkningstidspunkt: Fra datoen du får den nye lønnen din etter et lønnsoppgjør. I et oppgjør uten streik er denne datoen 1. mai.

Ø Økonomi: Kommer fra det greske ordet for husholdning. Men brukes alt som handler om penger, i alle deler av samfunnet. Eksempel: Økonomien i kommunen var særs dårlig.

Å Årslønn: Årslønnen er månedslønnen ganget med 12. Stort sett høyere i privat sektor.

OSLO KOMMUNE:

– Vi kan ikke fortsette å

– Lønna til offentlig ansatte kan ikke fortsette å henge etter privat sektor. Det er en klar forventning til årets lønnsoppgjør, sier Therese Thyness Fagerhaug, Unios forhandlingsleder i Oslo-oppgjøret.

Tekst: Harald F. Wollebæk

Therese Thyness Fagerhaug er leder for Utdanningsforbundet Oslo. Men i lønnsoppgjøret for de ansatte i Oslo kommune, som starter 21. april, er hun forhandlingsleder for hele Unio. Hun leder dermed forhandlingene på vegne av vel 13.500 medlemmer. 9440 av disse er medlemmer i Utdanningsforbundet.

– Vi har en klar forventning om at årets oppgjør må kompensere for det vi ikke fikk i fjor. Anslaget for frontfaget var for lavt, og dermed ble lønnsveksten i privat sektor, i tillegg til prisveksten, langt høyere enn forventa, sier hun.

Hun mener dette vises tydelig i den foreløpige rapporten fra Teknisk beregningsutvalg (TBU), som ble offentliggjort 20. februar.

– Våre medlemmer fikk 3,7 prosent, mens lønnsveksten for industrifunksjonærer var 5,0 prosent. Det er tredje år på rad at ansatte med høyere utdanning i offentlig sektor kommer dårlig ut. Skal Oslo kommune være konkurransedyktig, må oppgjøret i år snu denne utviklingen, sier hun.

Høy prisstigning

I fjor steg prisene med 5,8 prosent, ifølge Statistisk sentralbyrå. Det er den største prisstigningen siden 1988. Og fra januar 2022 til januar 2023 var prisveksten hele 7 prosent.

– Vil det være aktuelt å kreve lønnstillegg i denne størrelsesordenen for å sikre medlemmenes kjøpekraft?

– Jeg er varsom med å si noe om kravene. Men disse tallene viser at her må det noe til. Og i dette oppgjøret er det ikke noe anna som kan brukes til å kompensere for manglende lønns-

utvikling. Medlemmene våre har meningsfylte yrker. Men det i seg selv kan du ikke kjøpe leilighet og mat for.

Fjorårets oppgjør i Oslo kommune endte med enighet hos Riksmekleren. Lektorer med kort ansiennitet og kontaktlærere ble særlig tilgodesett.

– Prioriterer dere andre grupper denne gangen?

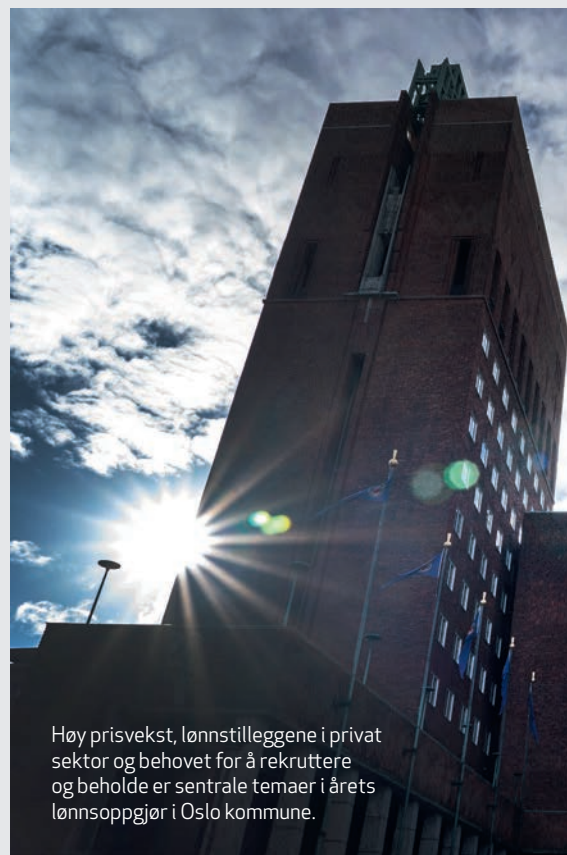
– Det er for tidlig å si noe om hvordan kravene blir utforma. Men dette er grupper som må ivaretas. Resultatet i fjor var et positivt signal om at rekruttering er viktig, men samtidig må vi også tenke på å beholde dem som rekrutteres, sier Therese Thyness Fagerhaug.

Rekruttere og beholde

Fungerende forhandlingssjef Harald Nævdal i Oslo kommune vil ikke si noe om hvor langt arbeidsgiver er villig til å strekke seg i lønnsforhandlingene.

– Det er mangel på kvalifisert arbeidskraft i flere av yrkesgruppene innenfor Unio, og Oslo konkurrerer med store nabokommuner om arbeidstakerne. I hvilken grad legger dere vekt på dette når dere utformer tilbudene forhandlingene?

– Muligheten for å rekruttere og beholde kompetanse på alle nivåer i kommunen er et av hensynene vi er nødt til å ta i et tariffoppgjør. Og da blir utviklinga på andre tariffområder en del av bakteppet for de vurderingene vi som arbeidsgiver gjør, sier Nævdal, som i tillegg til Unio også skal føre forhandlinger med arbeidstakersammenslutningene LO, YS og Akademikerne.

Høy prisvekst, lønnstilleggene i privat sektor og behovet for å rekruttere og beholde er sentrale temaer i årets lønnsoppgjør i Oslo kommune.

Therese Thyness Fagerhaug, forhandlingsleder for Unio i Oslo

henge etter

Foto: Gorm Kallestad / NTB

STATEN:

Har tro på tospann med Akademikerne

I samarbeid med Akademikerne håper Unios forhandlingsleder å bedre lønnsutviklinga for statsansatte med høyere utdanning.

27. april setter partene i statsoppgjøret seg sammen. Unio Stat forhandler på vegne av vel 36 000 medlemmer. Rundt 2400 av disse er i Utdanningsforbundet; de fleste jobber på universiteter, høyskoler og statlige kompetansesentra.

– Selv om vi bare skal forhandle om lønn, regner jeg med det blir et krevende oppgjør. Bakteppet er en dokumentert mindrelønnsutvikling for utdanningsgruppene over lang tid, sier Guro Elisabeth Lind. Hun er forhandlingsleder for Unio Stat og til daglig leder i Forskerforbundet.

Tall fra Teknisk beregningsutvalg viser at ansatte med mer enn fire år høyere utdanning var den gruppa av statsansatte som hadde svakest prosentvis lønnsvekst. Siden 2017 hadde disse en samla lønnsøkning på 14,8 prosent. Ansatte med videregående skole som høyeste utdanning hadde den høyeste lønnsveksten i denne perioden, med 20,1 prosent.

– Vi er opptatt av at utdanning skal lønne seg i staten. Det er også viktig for samfunnet at staten rekrutterer og beholder ansatte i disse yrkesgruppene. Ellers kan staten miste denne kompetansen til andre sektorer som konkurrerer om den samme arbeidskraften, sier Lind.

Lokale forhandlinger

I fjor gikk Unio bort fra tariffsamarbeidet med LO og YS. Unio håper det vil bli lettere å få løfta lønningene til ansatte med utdanning med en felles avtale med Akademikerne, enn å forhandle sammen med LO, som legger mer vekt på lønnsøkning for lavtlønte. Derfor forhandler Unio i fjor fram en tariffavtale sammen med Akademikerne. Den innebærer at selv om ramma på lønnstillegget blir framforhandla sentralt, skal fordelinga skje gjennom lokale forhandlinger.

Nestleder Terje Skyvulstad i Utdanningsforbundet er også med i Unios forhandlingsutvalg. Han sier at på steder der Unio også forhandler om lønnspotten som de uorganiserte er en del av, fikk Unios medlemsgrupper en lønnsvekst på 0,3-0,4 prosentpoeng mer enn en lik fordeling (pro rata) skulle tilsi.

– Det var i første rekke på universiteter og høyskoler, der de fleste av Utdanningsforbundets medlemmer i staten er, sier han.

På grunn av prisstigningen fikk statsansatte en klar reallønnsnedgang i fjor. Ifølge Teknisk beregningsutvalg var prisstigningen i 2022 på 5,8 prosent. De statsansatte fikk en samla lønnsvekst på 4,4 prosent, men 0,5 av disse var tillegg som i stor grad gikk til ansatte i Forsvaret og Politiet på grunn av flere øvelser og økt beredskap.

Statens personaldirektør Gisle Nordheim ønsker ikke å kommentere forhandlingene nå. Men i en e-post til Utdanning bekrefter han at ansatte med lavere utdanning har fått høyere lønnsvekst i prosent, men at bildet blir mer nyansert dersom man ser på lønnsutviklingen i kroner.

Foto: Sturlason

Harald Nævdal, fungerende forhandlingssjef i Oslo kommune

Foto: Forskerforbundet

Guro Lind, Unio Stats forhandlingsleder

Bærekraft i praksis
Av Robert Mjelde Flatås
Fagbokforlaget
112 sider

Helhetlig seksualitetsundervisning i skolen. En innføring for lærerstuderenter
Av Marianne Støle-Nilsen
Universitetsforlaget
256 sider

Et verktøyskrin for bærekraft

Robert Mjelde Flatås oversetter FNs vanskelige bærekraftsmål til tverrfaglig handling og lek.

Anmeldt av Jan Erling Wasmuth, økolog

Å forstå og ta inn over seg FNs 17 bærekraftsmål er vanskelig selv for voksne. Mjelde Flatås bruker definisjonen fra Kunnskapsløftet 2020: «En bærekraftig utvikling bygger på forståelsen av sammenhengen mellom sosiale, økonomiske og miljømessige forhold». I starten av hvert av de seks kapitlene i boka gir Flatås en solid argumentasjon for de pedagogiske valg som er tatt. «Grønne barn» skal bli til «grønne voksne». Da kan ikke arbeidet med bærekraft være et 14-dagersprosjekt, men bli en del av hele skolehverdagen. Dette gir ei spesiell utfordring i skolen med samhandling mellom fagene.

Boken starter med en grundig gjennomgang av begrepene og hvordan man kan snakke med elevene om bærekraft. «Elevenes mulighet til bærekraftig dybdelæring må også innebære vekt på

handlingskompetanse». Klima, rettferdighet og forsøpling er en rød tråd. For å forstå begrepene legges det ikke bare opp til spill og lek, men også praktiske øvelser og prosjekter. Elevene utfordres til selv å finne løsningene. Verktøykassa er omfattende og har en nøyaktig beskrivelse av tidsbruk, utstyr og framgangsmåte. Eksempel: «Klima- og miljøminister for en dag

Tidsbruk: Flere økter og dager

Utstyr: Papir og blyant eller PC/nettbrett

Fremgangsmåte: Elevene jobber i par. Hvert elevpar får i oppgave å tenke seg at de er to miljøministre for Norge og Sverige, og at de skal holde en tale for folket på 3–4 minutter om hvordan årene framover mot 2030 skal utvikle seg på klima- og miljøsidene.»

Hvordan dette følges av pedagogen og elevene, beskrives i detalj. En annen og mer praktisk handling er å lage en solovn.

Ventetida er over

«Helhetlig seksualitetsundervisning i skolen» er en bok som har vært savnet.

Anmeldt av Wenche Fjeld, høgskolelektor ved Høgskolen i Innlandet

Marianne Støle-Nilsen er utdannet allmennlærer og har erfaring fra flere prosjekter om barn, unge og seksuell helse. Hun har undervist hundrevis av lærerstuderenter og lærere rundt om i landet og deler av sin kunnskap i boka «Helhetlig seksualitetsundervisning i skolen – en innføring for lærerstuderenter».

I løpet av arbeidet med Kunnskapsløftet 2020 kom det tydelig fram fra både elever og lærere at de opplevde at seksualitetsundervisningen i skolen ikke holdt forventet standard.

Seksualitetsundervisning er ikke omtalt som et eget fag i skolen, men skal være et tverrfaglig tema innen folkehelse og livsmestring. Forfatteren lar leseren få en redegjørelse for hvordan seksualitetsundervisningen kommer fram i ulike fag og på ulike trinn, slik at det blir lett for læreren

å planlegge, ikke bare for det enkelte faget, men også for tverrfaglige prosjekter.

Støle-Nilsen bruker begrepet «helhetlig seksualitetsundervisning», noe som favner alle aspekter knyttet til seksualitet, kjønn og kropp, som barn og unge trenger å lære for å leve gode, selvstendige liv og ta gode valg for seg selv, og i møte med andre.

Boka er bygd opp rundt tre deler. I første del forklares definisjoner og gir leseren bakgrunn for hvorfor seksualitetsundervisning er viktig, og hvor den hjemles i styringsdokumentene.

I den andre delen imøtekommes læreres ønske om å få mer kunnskaper om hva som er viktig for at barn og unge skal ha en positiv seksuell utvikling. Likevel må seksuelle overgrep omtales, og det gjør Støle-Nilsen på en fin måte. Hun vektlegger hvordan læreren kan ivareta eleven etter at overgrep har skjedd, og at overgrep kan forebygges ved at elevene får kunnskapsbasert

MINE FAVORITTER

Tidsbruk: 120 minutter

Utstyr: En stor bolle, litt aluminiumsfolie, teip, en liten ball, en selvklebende håndkleknagg og pølser. (Jeg ville kanskje valgt noe mer bærekraftig enn pølser - pinnebrød, fisk eller grønnsaker.) Hvordan solovnen fungerer, beskrives i detalj.

I alt finnes forslag til nesten 100 handlinger som fremmer forståelsen av bærekraftbegrepet.

Å sjekke referanser eller lete opp informasjon fra alternative kilder er nyttig. Også her har Mjelde Flatås gitt gode tips. Det vises til nettsteder som gir bakgrunnsinformasjon og nettsteder som kan være til inspirasjon. Boken er et godt verktøyskrin og burde bli obligatorisk for alle pedagoger som underviser på grunnnivå.

Skulle jeg ønske meg noe mer, måtte det være mer vektlegging av naturen, både i nærmiljøet og globalt. Der finnes det inspirasjon til å forstå sammenhengene i bærekraftbegrepet. Arealforvaltning, biologisk mangfold og moderne matproduksjon er svært sentralt for ei bærekraftig framtid.

undervisning om seksualitet og seksuell helse.

I tredje del forklares hvordan lærere gjennomfører seksualitetsundervisning, slik at de selv føler seg trygge og komfortable, og hvor elevene opplever å få kunnskapen de trenger hver dag resten av sitt liv – for å inngå i gode relasjoner og ivareta sin egen seksuelle helse.

Boka kan benyttes av lærerutdanningsinstitusjoner som vil vektlegge emneplanenes læringsutbytte-beskrivelser, som omhandler identitet, mangfold, seksualitet, livsmestring og psykisk helse. Men boka kan også benyttes på barnehagelærerutdanningen og dekke rammeplanens beskrivelse av at barnehagelærere skal bidra til at barn får bevissthet omkring egen kropp og grenser og andres grenser.

Med denne grundige boken om hvordan lærere kan planlegge og gjennomføre helhetlig seksualitetsundervisning, kan utdanningsinstitusjonene sette seksualitetsundervisning på agendaen og skolene kan gi elevene helhetlig seksualitetsundervisning som de har etterspurt i lang tid.

I, Robot

av Isaac Asimov
(1950)
skjønnlitteratur

Maskiner med sjel

Asimovs mest kjente verk kan bli brukt like mye som et forsvar som en advarsel mot kunstig intelligens. For hva skjer når robotene blir overveldet, får nervesammenbrudd og ender opp med å tvinne tommeltotter i stedet for å utvinne viktige metaller fra asteroider? Eller hva med robotene som ender opp med å lyve til deg og sier at den du er forelsket i, er forelsket i deg for å forhindre kjærlighetssorg?

Blacksad

av Juan Diaz
Canales og Juanjo
Guarnido (2010)
tegneserie

Mørkt fra Amerika

En tegneserie som tar oss tilbake til 1950-tallets USA. Ypperlig for de som liker klassiske detektivserier i noir-stil. Den kan leses som lettbeint underholdning, eller du kan dykke dypere ned i temaer om rasisme, atomfrykt og klasseskille. Karakterenes personlighetstrekk blir fremhevet ved å bruke dyr i stedet for mennesker. «Klassisk» antropomorfisme altså.

Neverwhere

av Neil Gaiman
(1996)
skjønnlitteratur

Drama under bakken

En forfatter som har blitt poppis de siste årene gjennom TV-skjermen (American Gods, Good Omens og The Sandman). Min absolutte favoritt er Neverwhere, som setter opp en fantasyverden i Londons undergrunn. Richard Mayhews liv blir snudd på hodet i det han redder en skadet jente som er på flukt fra to leiemordere. Jeg anbefaler utgaven som er illustrert av Chris Riddell.

Eskild Dragvik

lærer ved Lillesand videregående skole

Debattinnlegg kan ha en lengde på opptil 7000 tegn (inkludert mellomrom).

Husk tittel og ingress.

Tips: Både tittel og ingress bør være konkrete og gi uttrykk for en mening.

Oppgi navn og telefonnummer når du sender inn innlegg. Legg gjerne ved et digitalt portrett (minimum 0,5 MB), med navn på den som har tatt bildet.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere og kutte i bidragene.

Meningene dine er viktige for oss!

Send ditt bidrag til:
debatt@utdanningsnytt.no

KLIMAKRISEN

Grønn kunnskap og opplæring

Hva skal til for at de ansatte i barnehage og skole kan ivareta sine jobber og fremme det grønne skiftet?

Konkret klimaarbeid koster. I Utdanning 1/2023 skriver leder i Utdanningsforbundet Steffen Handal om hvordan pandemien satte vedtaket om klima og miljø fra landsmøtet 2019 på vent. Vedtaket slo fast tre områder: utdanning, arbeidsliv og egen organisasjon. Ifølge Handal har organisasjonen en klar politikk for klima og bærekraft, men selv om mye bra gjøres, har forbundet ikke klart å engasjere alle tillitsvalgte.

Gjennom planverket har vi et ansvar for å lære opp den kommende generasjon. I partssamarbeidet har vi anledning til å drøfte virksomhetens påvirkning av ytre miljø og klima. Utdanningsforbundet kan også lete etter miljømessige kloke løsninger for egen drift.

At de tillitsvalgte ikke har blitt tilstrekkelig engasjert de siste to årene, kan henge sammen med pandemien og de nære praktiske problemene. Det som har engasjert mest de siste årene, er lærernes lave kjøpekraft. Sånn sett kan man si at vi allerede bidrar godt til lavt materielt fotavtrykk. Da kan det virke umoralsk å kreve mer lønn. Hva skal vi bruke den til? Samfunnet må imidlertid ha interesse for å rekruttere kvalifiserte ansatte til barnehage og skole. Ikke å kreve lønnsutvikling er selvutslettende for våre yrker.

Vi står i en krevende omstilling til det grønne skiftet. Hva skal til for at de ansatte i barnehage og skole kan ivareta sine jobber og fremme denne omstillingen?

I boka «Grønne tariffavtaler» (Gyldendal, 2020) utforskes mulige grønne sprang i avtaleverket. Noen grønne tariffkrav er goder for arbeidstakere og utgifter for arbeidsgiver, da må man regne på klimafordelen av godet. Redusert arbeidstid

er et gode for arbeiderne, dessuten utslippsfritt, men neppe interessant hvis framtidig vekst kun tas ut i mer fritid og ikke bedre økonomi. Økokuponger, der lønna erstattes av kuponger som kan byttes i produkter/tjenester, akseptert som miljøvennlige, kan unntas skattlegging. Et annet krav fra arbeidstakerne kan være økt tilgang til kompetanseutvikling, som kommer alle til gode.

Hvordan kan tariffavtalen brukes for «grønnere» lærere i skole og barnehage? Partene har en vid mulighet til å bli enige om arbeids- og lønnsforhold eller andre arbeidsforhold. Andre arbeidsforhold handler om saker som skal dekke rettigheter og plikter mellom partene. Hva vil arbeidsgiver gjøre for å tiltrekke seg grønne hoder?

Hva grønne goder er, vil oppfattes ulikt. Gratis busskort eller støtte til å kjøpe sykkel fungerer dårlig på bygda. Økokuponger til egg fra frittgående høner kan neppe kompensere lønnstapet lærerne streiket for i 2022. Utfordringen vil være å framforhandle et gode som medlemmene aksepterer bundet av en flertallsbeslutning. Ifølge «Grønne tariffavtaler» blir problemstillingen vanskeligere i beslutninger som ikke ligger i kjernen av organisasjonens formål. Utdanningsforbundet er ikke en miljøorganisasjon.

Vi må derfor lete etter et legitimt formål. I innledningen til Hovedavtalen heter det at partssamarbeidet skal fremme forståelse for og innsikt i virksomhetens påvirkning av ytre miljø og klima. Kjernen i vår virksomhet er opplæring. Det sentrale spørsmålet vil være om en tariffbestemmelse som gjennomfører miljø- og klimatiltak, kan sies å forfølge våre mål om å forbedre arbeids- og ansettelsesvilkår. Slike nye elementer i en tariff-

Partene har et felles ansvar for å søke en løsning som gjør vår virksomhet grønnere.

Arne O. Walbye, lærer og tillitsvalgt

må lønne seg

avtale kan kreve særlig nøye undersøkelse. Hvor finner vi spor vi kan forfølge?

Kunnskapsdepartementet og KS undertegnet nylig en 11-punkts avtale om kvalitetsutvikling i skole og barnehage. Ingen av punktene dreier seg direkte om bærekraft eller grønn omstilling. Hvor mange studieplasser er satt av til bærekraft i ordningen Kompetanse for kvalitet? Hvordan legges det egentlig til rette for kunnskapspåfyll for lærere om bærekraft? FN-sambandet er svært kritiske til hvordan regjeringen legger til rette for at lærerne skal lykkes i å undervise om bærekraftig utvikling. Er det på tide med en grønn kompetansepakke for lærerne i barnehage og skole? Eller skal også dette løftes nedenfra på dugnad?

Lærerne trenger helt klart støtte nå som bærekraftig-begrepet gjennomsyrrer våre læreplaner. Målet må jo være at læreren veileder slik at barnet handler bærekraftig, altså påvirker individers valg for framtida. Slikt kan det bli bråk av!

Fagfornyelsen ble en god plan i bærekraftens tegn, men når det gjelder å realisere visjonene, vil jeg hevde at arbeidsgiver og myndighetene ikke har gjort nok for våre medlemmer. Hvilke goder kan arbeidsgiver tilby lærere som griper fatt i den bærekraftige utviklingen?

Illustrasjon: Hanto-Haugse

Gjennom Grønn plattform fikk laksenæringen nær 180 millioner kroner til grønn omstilling i 2021. Hvor mye fikk skolen? Equinor ville samme år satse 350 milliarder kroner for framtidens industri. Er olje- og gassgiganten derfor grønnere enn våre barnehager?

Det er ikke lett å se at flertallet av Utdanningsforbundets medlemmer er klare for å forsake lønnskampen til fordel for en grønn tariff. Dette skyldes neppe at forbundet ikke har klart å engasjere de tillitsvalgte nok. Forhandlingsklimaet er

ikke godt nok. Her har arbeidsgiver medansvar.

Grønn omstilling vil koste, som Handal sier. Spørsmålet er hvem som skal bære kostnaden. Jeg foreslår med dette innlegget et grønt fokuspunkt. Partene har et felles ansvar for å søke en løsning som gjør vår virksomhet grønnere. Grønn kunnskap og opplæring må lønne seg.

Arne O. Walbye
lærer og tillitsvalgt

Velkommen til nye 22julisenteret.no – med digitale læringsressurser til bruk i klasserommet!

På nettsiden kan du utforske vår nye digitale tidslinje, se filmer, lese fordypningsstekster og finne undervisningsopplegg. Du kan også se, lese og lytte til personlige fortellinger fra terrorangrepet 22. juli 2011.

Klikk deg inn og delta i samtalen om 22. juli!

22. juli-senteret

TARIFF

Lønnsstrategi under lupen

Et eget lønnskapittel for lærerne kan bli en snarvei til fortsatt dårlig lønnsutvikling.

Er målet at den enkelte lærer sikres en best mulig lønnsutvikling i sentrale tariffoppgjør, hvilket det bør være, er ikke svaret et eget lønnskapittel for lærere. I alle fall ikke akkurat nå.

Det brygger opp til en debatt om strategi for å ivareta lærernes lønnsutvikling. Ett av forslagene, som skal diskuteres på årsmøter i Utdanningsforbundet, er å jobbe for å skille ut lærernes lønnsdannelse i et eget kapittel i Hovedtariffavtalen. Det kan virke forlokkende, siden vi lærere de facto har vært taperne i tariffoppgjørene de siste årene, men i det store og hele helt tilbake til 2004.

Utdanningsforbundets sentralstyre peker, som rett er, på at et slikt mål ikke vil rette opp uretten begått mot lærerne. Men de sier samtidig at et slikt lønnskapittel vil åpne for andre og nye muligheter, deriblant en sikring av at «våre» lønnsmidler forblir våre. Forslaget er sendt fylkes- og lokallag for behandling. Jeg ser tre hovedutfordringer som burde vært en del av dette debattgrunnlaget.

1) Forbundet forhandler ikke lærerlønn alene med KS. På vår side av bordet sitter det både likesinnede skeptikere, men også de som mer entusiastisk går inn for lokale lønnsforhandlinger. Lokale lønnsforhandlinger er deres primærkrav

i tariffforhandlingene år etter år. Å late som om disse stemmene ikke finnes, er å stikke hodet i sanden. Sånn sett kan eget lønnskapittel for lærere stå i veien for forbundets overordnede lønnspolitikk som er «sentrale kollektive forhandlinger». Ikke fordi vi ønsker det, men fordi en endring av vår politikk utilsikt vil styrke andres forhandlingsposisjon. Det er resultatene, ikke våre innledende krav, vi måles etter av våre medlemmer.

2) Kreftene som vil holde vår lønnsutvikling nede, får nå i tillegg et verktøy og et system for å prioritere andre grupper enn våre. Foran tariffoppgjøret 2022 var det krefter som spilte inn ønsker om å prioritere helsesektoren særskilt til KS. Det spiller liten rolle om man løfter helsepersonell eller lærere ut i egne kapitler, for resultatet vil være det samme. Det vil være enklere å gå inn med spissede satsinger når ikke alle med like lang utdanning skal dra nytte av disse. Og kjenner vi KS rett, er det ikke oss lærere det skal satses på. Lærere i eget kapittel vil slik være en gavepakke til KS.

3) Veldig forenklet er lønnsglidning = lønnsvekst utenfor tariffoppgjørene. Typisk vil det for læreres del være snakk om lønn ved tilsetting, kompetansetillegg og ansiennitetsopptrykk. Ikke all lønnsglidning er utgifter, noe er også besparelser for arbeidsgiver, typisk utskifting av arbeidsstokken. Eldre lærere med høy ansiennitet går av og erstattes av lærere med lav ansiennitet. Effekten av dette avhenger av mange forhold, men forholdet mellom de avgående og de nytilsattes utdanningsnivå er her viktig. Forholdet mellom utgifter og besparelser i lønnsglidning beregnes og trekkes fra ramma i de ulike lønnskapitlene, slik at alle ansatte må plukke opp regninga i form av lavere tariff tillegg.

Nå befinner vi oss i en situasjon der alle nyutdannede lærere kommer inn i skolen med mastergrad og lønnsinnplasseres som lektorer. De nyutdannede skal selvsagt ha kompensert for innsatsen i lange studier. I praksis blir gamle adjunker erstattet av nyutdannede lektorer, og

besparelsen i glidningsregnskapet for arbeidsgiver blir minimal. Utgiftene knyttet til lønn ved tilsetting, kompetansetillegg og ansiennitetsopptrykk vil fortsatt ligge der, slik at lønnsglidningen blir større, og det blir mindre penger til fordeling i tariffoppgjørene. Denne regninga fordeles på alle ansatte. Det samme gjelder ellers for all annen glidning, også den som ikke er generert av lærere. Det finnes ingen gratis lunsj, heller ikke i tariffoppgjør.

Det skumle ved å jobbe for et eget tariffkapittel for lærere, i denne situasjonen, er at lærerne kan risikere å måtte plukke opp regninga for egen lønnsglidning alene. Dette fordi denne da kan regnes for seg selv, slik den gjøres i andre lønnskapitler i kommunene. Det kunne kanskje til vanlig vært rett og rimelig, men ikke i en ekstraordinær situasjon der vi ser store strukturelle endringer i sammensetningen av lærergruppen, kanskje i tiår foran oss. Forhandlingsresultatet kan altså være likt for lærere og øvrige ansatte, men likevel sitter lærerne igjen med svakere lønnsutvikling. Konsekvensen kan være at lærerne selv må betale kostnadene for den politiske beslutningen om å legge alle lærerutdanninger på masternivå.

Skal vi virkelig akseptere at mindrelønnsutviklingen er et faktum? Jeg sier nei.

Å skille ut lærernes lønnsdannelse i et eget kapittel i Hovedtariffavtalen kan virke forlokkende, siden lærere de facto har tapt i tariffoppgjørene de sju siste årene, men i det store og hele helt tilbake til 2004.

Mine tre innvendinger mot sentralstyrets forslag bør være en del av risikovurderingen som gjøres. Medlemmene må gjøres kjent med disse forholdene før saken skal behandles i årsmøtene og før ny lønnsstrategi bankes på landsmøtet.

Forslaget om eget lønnskapittel gir KS tre virkemidler: Større lokal pott, mulighet til å prioritere ekstra lønnsmidler og å la lærerne selv ta kostnaden for at grunnskolelærer-utdanningene nå er på masternivå.

I beste fall vil KS bruke et eget lønnskapittel til å prioritere sentrale lønnstillegg, ekstra lønnsmidler til lærerne og å sende regninga for nye lærerutdanninger til sine venner i regjeringen.

Konsekvensene av et nytt lønnskapittel for lærerne koker ned til en ganske enkel vurdering: har vi tillit til at KS vil bruke en slik mulighet til å jobbe sammen med oss i å bygge en solid utdanningssektor for fremtiden? Vel, min tillit er tynnslett.

Til slutt: Skal vi virkelig akseptere at mindre lønnsutviklingen er et faktum? Jeg sier nei. Kampen for å rette opp urett må fortsette.

Lars Elvethun Torskenes

fylkesstyremedlem, Utdanningsforbundet Viken

Visste du at annonser hos oss sees av 274 000 lesere?

Bestill annonser for 2023 nå

Utgivelsesplan

annonsefrist/utgivelsesdato

- 1 14. desember / 13. januar 2023
- 2 25. januar / 10. februar 2023
- 3 22. februar / 10. mars 2023
- 4 22. mars / 14. april 2023**
- 5 26. april / 12. mai 2023
- 6 24. mai / 9. juni 2023
- 7 28. juni / 18. august 2023
- 8 23. august / 8. september 2023
- 9 20. september / 6. oktober 2023
- 10 18. oktober / 3. november 2023
- 11 15. november / 1. desember 2023

Annonsekontakt:

Mona Jørgensrud i HS Media.

E-post: mj@hsmedia.no

utdanningsnytt.no/annonser

Mellom himmel og helvete – Studentenes praksis i barnehagen

Praksis er mange studenters første møte med sitt fremtidige yrke. Hvorfor er det så stort sprik i hva dette møtet innebærer?

**Kronikk av Ann
Charlotte Boga**

Bianca-Luiza Rus

**Marianne Hagen
Øvretveit**

**Cecilie Dale
Glesnes**

**Lise-Charlotte
Thomsen**

studenter ved
barnehagelærer-
utdanningen ved
Høgskulen på
Vestlandet

Illustrasjon
Tone Lileng

Hvert år sendes i overkant av 700 barnehagelærerstudenter fra Høgskulen på Vestlandet (HVL) ut for å gjennomføre sine obligatoriske praksisperioder, og HVL har ansvar for å skaffe barnehager og praksislærere som kan ta imot studentene. I forkant av dette innlegget sendte vi ut en spørreundersøkelse til HVLs tredje års hel- og deltidsstudenter og praksislærere, for å hente inn deres erfaringer fra praksis – i tillegg til våre egne.

I praksisbarnehagen skal det være rom for studenter og våre oppgaver. Likevel oppleves det stor variasjon når vi kommer ut i praksisfeltet. Der noen møter godt forberedte praksislærere og personale, møter andre mindre engasjerte praksislærere med dårlig tid. Videre er det utfordringer med kommunikasjonen mellom HVL, praksisplassen og studentene selv, og ulik informasjon avhengig av hva som blir gitt til hvem og når. På skolen informeres det i tillegg om at skolens arbeidskrav er i fokus, men at barnehagene kan pålegge tilleggsoppgaver ved behov. Det er allikevel ingen felles praksis for hvor mye vi kan pålegges, så noen studenter opplever å få dobbelt opp med arbeidsoppgaver.

Sprikende kompetanse blant praksislærere

I praksisperioden stilles det også flere forventninger til oss. Vi skal observeres og vurderes på blant annet engasjement, utførelse, aktiv deltakelse og skikkethet. Dette skal være en del av byggesteinene som former oss til fremtidige profesjonsutøvere. Vi vil være pliktoppfyllende studenter og møte alle disse kravene etter

beste evne, for vi trenger å fullføre oppgavene og bestå praksis for å kunne fortsette utdanningsløpet vårt. Det krever at praksislærerne har kompetanse og kapasitet til å følge oss opp.

Siden det per dags dato er en forventning og et tilbud om å ta tilleggsutdanning i veiledning, og ikke et krav, er det et stort sprik i kompetanse hos de ulike praksislærerne. I NOU 2022:13 utreder og foreslår utvalget for etter- og videreutdanning modeller for videreutdanning av lærere og andre ansatte i barnehage og skole. Blant annet foreslås finansiering med 20 prosent frikjøp til barnehagelærere som vil ta kompetanseheving. Kunnskapsminister Tonje Brenna uttalte til NTB at hun i den forbindelse håpet mange vil benytte anledningen og søke før fristen 1. mars.

Med denne formuleringen blir det opp til arbeidsgiver eller arbeidstaker å ta valget om videreutdanning i veiledning. Vår erfaring er likevel at praksislærerne som har tatt tilleggsutdanning i veiledning ser, veileder og følger opp studentene mest og, av erfaring, best. Vi mener at forventningen om tilleggsutdanning i veilederkompetanse i stedet burde være et krav, for å sikre fremtidige barnehagelærerstudenter kvalitet i praksis og praksislærere en faglig tyngde i veiledningsteori og metode.

Manglende kapasitet

Hva blir så konsekvensene? Førsteintrykket student og praksislærer får av hverandre i starten av praksisperioden, danner grunnlaget for videre relasjon og samarbeid.

Forventningen om tilleggsutdanning
i veilederkompetanse burde i stedet være et krav.

Diplom

tildeles: *Trine*

Barnehagelærerstudent

Du er god, reflekterende og kreativ. Du er god, reflekterende og kreativ. Du er god, reflekterende og kreativ.

Trine, eller var det Trine?
Fint om
du tar
en ekstra
vaktidag

Det studentene forberedes på faglig og bes om å forventes fra skolens side, står i flere tilfeller i sterk kontrast til hva praksislærer forventer at studenten skal kunne. Hvis førsteinntrykket blir at studentene oppfattes uforberedt, uinformert, lite faglig og lite engasjert, er det en konsekvens at det tar lengre tid å bygge en relasjon som støtter et godt læringsmiljø for studenten.

Vi risikerer i tillegg å bli plassert i praksisbarnehager med praksislærere og personale som egentlig ikke har kapasitet til å ta imot studenter og gi dem gunstige vilkår for oppnåelse av læringsutbytter. Det vil si at den faglige kunnskapen og erfaringen vi tar med tilbake, blir av varierende kvalitet. I den ene enden av skalaen sitter vi igjen med faglig progresjon av kvalitet vi kan bygge videre på, i den andre med en følelse av å aldri ha vært velkommen eller ønsket.

Sprikende tilbakemeldinger

Tilbakemeldinger fra spørreskjema og forfatterens egne erfaringer er at studenter, avhengig av plassering i praksis, har opplevd alt mellom «himmel og helvete»:

- Positive læringssituasjoner sammen med barnegruppe og personale, selvstendig refleksjonsarbeid, og veiledning som bidro til studentens faglige utvikling.
- Faglige veiledninger i slutten av uken, men ellers mye overlatt til seg selv i oppgaver og utførelse.
- Blitt møtt av et uinteressert personale og redusert til en «gratis vikar» praksislærer aldri hadde tid til.
- Blitt fulgt av praksislærere som aldri roste, veiledet eller reflekterte sammen med studenten, men kun fokuserte på hva studenten ikke kunne og ikke mestret.

I ytterste konsekvens blir opplevelser og den faglige bagasjen vi tar med oss en avgjørende faktor for om vi kjenner motivasjon og lyst til å fortsette, eller velger å ikke gjennomføre hele studieforløpet.

Kvalitet fremfor kvantitet

Vi vil ytre et ønske om kvalitet fremfor kvantitet. At man sørger for at praksisbarnehagene har kapasitet til å ta imot studenter, og at det studentene møter, gir alle en lik mulighet til å opparbeide seg et kvalitativt læringsutbytte. Der samme informasjon om faglige for-

beredelser og oppgaver gis ut til alle parter for å unngå misforståelser. Hvor vi blir møtt av motiverte, kvalifiserte praksislærere med kapasitet til å se oss, veilede oss og jobbe sammen med oss for å få mest mulig ut av praksisperioden.

For hvem sørger for at studentene faktisk får den praksisen de trenger for å kunne utvikle seg til å bli gode, faglige, reflekterte pedagoger? Og visshet om at de faktisk er gode nok og at de har det som trengs for å bli fremtidens barnehagelærere og pedagogiske ledere? Til dere praksislærere som velger å ta videreutdanning i veiledning før dere tar imot studenter vil vi si tusen takk – vi merker hvor godt forberedt dere er og hvor mye det har å si for vårt praksisforløp. For studentene er mennesker som trenger å bli sett, veiledet og heiet på, for å finne frem det beste i seg selv.

Vi håper flere gjør som dere!

Vi vil ytre et ønske om kvalitet fremfor kvantitet.

Grunnleggende norsk for språklige minoriteter

Norsk start LK20

Eleven

- lærer norsk gjennom utforskning og samarbeid
- får bruke sine språklige og kulturelle erfaringer og ferdigheter
- får omfattende øving i grunnleggende ferdigheter

Norsk start for LK20 har rikholdige elev- og lærernettssteder med gode pedagogiske muligheter.

Norsk start 5-7
(2023)

Norsk start 8-10
(2022)

Norsk start 3-4
Kommer i løpet av
høsten 2023

Norsk start 1-2
Kommer i 2024

PENSJONISTENE I UTDANNINGSFORBUNDET

Fulle rettigheter til pensjonistene!

Det kan ikke være slik at pensjonistene er gode å ha når medlemstallet presenteres, men helt uten sikring når tillitsverv fordeles.

Rolv Sæter fra sentralt pensjonistråd skrev et ypperlig innlegg i Utdanning nr. 13/2022, der han foreslo en kvoteringsordning som gikk ut på at der det er mulig, skal det velges en pensjonist-representant til styret. Nå på nyåret kom sentralstyrets Notat om pensjonistenes representasjon og generelle valgbarhet i Utdanningsforbundet. Her presenteres tre alternativer for pensjonistenes framtidige representasjon. Alternativ 2, Pensjonistrepresentanter som ordinært valgte styremedlemmer, er i tråd med Sæters forslag. Pensjonistrådet i Utdanningsforbundet Trondheim støtter dette forslaget. Jeg vil begrunne hvorfor.

En kartlegging i 2022 viste stor tilfredshet blant pensjonistmedlemmene, men hva med innflytelsen? Ordningen med pensjonistråd gir innflytelse, og mange er fornøyde med det. Samtidig svarte 70 prosent av de pensjonistmedlemmene som deltok i evalueringen, at det er ganske viktig eller svært viktig at pensjonistmedlemmer er representert i tillitsverv. Den samme evalueringen avdekket at svært få pensjonister velges som styremedlemmer.

Pensjonistmedlemmene bidrar med kompetanse og erfaring, og vi er mange. Utdanningsforbundet, med ca. 190 000 medlemmer, er Norges nest største fagforbund, noe det ikke

DET LILLE EKSTRA

Gjennom kopieringsavtalen kan skolene supplere læremidlene ved å kopiere fra for eksempel bøker, aviser og innhold på internett. Slik kan lærerne tilpasse undervisningen, være oppdatert, dekke spesielle emner, søke inspirasjon eller skape en personlig vri på et opplegg.

Vi snakker om «Det lille ekstra».

Kopinor

Les mer på kopinor.no/skole

ville vært uten pensjonistene; ca. 44 000 (23 prosent). Det kan ikke være slik at pensjonistene er gode å ha når medlemstallet presenteres, men helt uten sikring når tillitsverv fordeles. Noen frykter kanskje at pensjonistene får for stor makt. Forbundet skal jo først og fremst ivareta interessene til yrkesaktive medlemmer. Men selv om pensjonistene utgjør nesten en fjerdedel av medlemmene, skal ikke styrene få en tilsvarende andel pensjonister. Velges det inn en pensjonist med fulle rettigheter i sentralstyret, blir vedkommende én av 13.

Denne saken handler om prinsipper, om demokrati, medlemsrettigheter, verdsetting og likeverd. Tale- og forslagsrett gir innflytelse, men når viktige saker skal avgjøres, er det tillitsvalgte med stemmerett som avgjør. Nesten alle medlemskategorier i forbundet er sikret representasjon i styrene gjennom kvoteringsparagrafen (paragraf 15 i vedtektene). Nå er det på

tide at også pensjonistene omfattes av denne paragrafen og sikres en minimumsrepresentasjon i styrene. Det vil markere at pensjonistene er fullverdige medlemmer, også i praksis. Etter forslag fra 18 fylkeslag fattet landsmøtet i 2019 flere vedtak som styrket pensjonistenes stilling i forbundet, blant annet ved at leder for det sentrale pensjonistrådet skal innkalles til sentralstyremøtene med tale- og forslagsrett. Dette ble vedtatt til tross for sterk motstand fra det daværende sentralstyret.

Jeg håper dagens sentralstyre forholder seg mer konstruktiv og framtidsrettet til pensjonistmedlemmene og at deres konklusjon er å støtte den foreslåtte kvoteringsordningen og vise at pensjonistene ikke er et B-lag i Utdanningsforbundet.

Jarle Landro

leder for
pensjonistrådet i
UDF Trondheim

BANE NOR

BANORAMA

Scroll deg gjennom den viktigste kunnskapen du trenger for å ferdes i nærheten av jernbanen.

Banorama.no

Yrkesskade – kort fortalt

Yrkesskade er et tema som stadig er aktuelt, spesielt med tanke på at Utdanningsforbundet opplever en markant økning i antall yrkesskadesaker.

Det finnes ingen enkel måte å skrive lett og kortfattet om yrkesskade, men formålet med artikkelen er å belyse hovedtrekkene.

Personer som blir rammet av en yrkesskade, kan etter dagens regelverk ha rett til ytelser fra ulike ordninger. For våre medlemmers del dreier det seg potensielt om yrkesskadefordeler etter folketrygdloven, yrkesskadeforsikringen og/eller tariffavtalene. Disse er til sammen ment å gi den skadelidte full kompensasjon i forbindelse med yrkesskader.

Men hva er egentlig en yrkesskade? Og hva skal til for at en skade godkjennes slik at retten til yrkesskadefordeler utløses? Og helt til slutt, hva er det viktig å huske på dersom man skader seg på jobb?

Hva er en yrkesskade?

Yrkesskade er en personskafe, sykdom eller dødsfall som skyldes en arbeidsulykke. Med «arbeidsulykke» menes en ytre, plutselig og uventet hendelse. Som «arbeidsulykke» regnes også en konkret tidsbegrenset hendelse som medfører en påkjenning eller belastning som er usedvanlig i forhold til det som er vanlig i den enkeltes arbeid. Belastninger over tid, for eksempel lidelser som skyldes uheldig arbeidsstilling, mobbing, trakassering eller lignende som deretter fører til fysiske- eller psykiske plager, omfattes ikke.

Hva skal til?

Det er ikke slik at alle skader som skyldes hendelser på arbeidsplassen kan godkjennes som yrkesskade.

For å få godkjent en skade som yrkesskade, må følgende vilkår være oppfylt:

- Skaden må ha oppstått som følge av en *arbeidsulykke*, jf. avsnittet over.
- Arbeidsulykken må ha funnet sted mens du er *yrkesskadedekket*, det vil si i arbeid, på arbeidsstedet, i arbeidstiden.
- Det må være *årsakssammenheng* mellom arbeidsulykken

og skaden. Dette betyr at skaden må være en sannsynlig følge av ulykken. Det er derimot ikke tilstrekkelig at årsakssammenheng er mulig eller ikke kan utelukkes.

Hva er viktig å huske på?

Noe av det viktigste man gjør dersom man skader seg på jobb, er å oppsøke lege så snart som mulig etter hendelsen, helst samme dag. Dette fordi man som skadelidt har bevisbyrden for at det foreligger årsakssammenheng mellom skaden og ulykken. Tidsnær dokumentasjon, spesielt nedtegnelser gjort av fagfolk, vil ofte få avgjørende betydning.

Skaden må deretter meldes til Nav og til arbeidsgivers forsikringsselskap. Arbeidsgiver v/ rektor har plikt til å sende skademelding på vegne av skadelidt, men dersom meldepliktig ikke gjør dette innen rimelig tid, kan man og bør man gjøre det selv. Fristen for å sende skademelding til Nav er ett år fra da ulykken skjedde. Overfor forsikringsselskapet gjelder alminnelig foreldelsesfrist på tre år. Vi anbefaler imidlertid at skademelding utformes og sendes snarest.

Ved godkjent yrkesskade må krav fremmes. Man kan blant annet få dekning til behandlingsutgifter, inntektstap og hjemmearbeidstap. Dersom man mottar arbeidsavklaringspenger (AAP), må det søkes om yrkesskadefordel hvis det er slik at hele eller deler av den nedsatte arbeidsevnen skyldes yrkesskaden. Samme gjelder ved uføretrygd. Medfører yrkesskaden varig medisinsk invaliditet, må det fremmes krav om ménerstatning. Ménerstatning forutsetter i utgangspunktet en invaliditetsgrad på minst 15 prosent. Ménerstatningens størrelse blir bestemt ut fra invaliditetsgraden etter en fast invaliditetstabell.

Ved et eventuelt avslag må frister for klage/anke overholdes. Det er gjerne korte klagefrister og lang saksbehandlingstid, så det kan være hensiktsmessig å klage selv i første omgang, for så å kontakte tillitsvalgt for nærmere bistand ved behov.

Marie Ruud

Advokat i
Utdanningsforbundet

Vi anbefaler imidlertid at skademelding utformes og sendes snarest.

Liv Birgit Hovden

Vår kjære venn og kollega Liv Birgit Hovden sovnet stille inn 17. januar 2023. Hun måtte gi tapt for kreften i en alder av nylig fylte 60 år.

Liv betydde mye for så mange. Hun var et eie godt menneske; hun var snill, raus, inkluderende og hadde stor respekt for sine medmennesker. Liv var også et intelligent og «tenkende» menneske. Hun hadde kunnskap og interesser på mange områder, blomster, hage og fisking var noen av disse. Liv var i mange år også et aktivt medlem i Grorud kirkes kammerkor, der hun hadde sin faste plass i alt-rekka.

Liv var utdannet musikkterapeut og hadde sitt hovedfag i musikk fra avdeling for musikkvitenskap ved Universitetet i Oslo. Hun jobbet som musikkterapeut ved Smedstua Voksenopplæringscenter fra 1992 og senere ved Oslo Voksenopplæring Skullerud frem til våren 2022.

Som musikkterapeut hadde Liv stor bredde i sitt arbeid. Hun arbeidet med elever som hadde ulike læreforutsetninger og behov. I de fleste årene var det elever med ulik grad av utviklingshemning som fikk glede og nytte av musikkterapiene med Liv. Elevene ble «SETT og HØRT». For Liv var ingen elever «svake». Denne betegnelsen mislikte hun sterkt. Derimot så hun ressursene og det særegne i hver enkelt elev. Med kunnskap og mange års erfaring innen fagfeltet, klarte Liv via musikkterapeutisk improvisasjon å skape en samhandling med elevene, og hun ga støtte tilpasset hver enkelt. Liv skapte «en felles klangbunn» som var unik. De av oss kolleger som var så heldige å være med i hennes timer, fikk også oppleve «den magiske stemningen».

Liv var en briljant musikkterapeut. Den musikkterapeutiske tilnærmingen bidro til stimulering som ga respons, glede og følelse av å være betydningsfull hos den enkelte elev. Elevene

ga på ulikt vis uttrykk for at de gledet seg til timene hennes. Musikkterapien bidro til å opprettholde og videreutvikle kommunikative ferdigheter, både nonverbalt, verbalt, med tegn til tale, bildestøtte, o.a. Liv la til rette for valg og valgmuligheter. For mange av elevene hennes førte timene til at de i større grad mestret å gi uttrykk for egne ønsker og behov. Andre fikk også mot og selververd til å gi seg i kast med nye utfordringer, det være seg solosang, korsang, spille i band, ulike opptredener, m.m.

Liv veiledet personalet i bolig og på dagsenter, slik at innholdet i musikkterapiene skapte glede og fikk en praktisk nytteverdi for elevene også på arenaer utenfor skolen. Gjennom årene var det mange musikkterapistudenter som hadde praksis hos Liv. De meldte tilbake at praksisen hos henne hadde gitt dem stort faglig utbytte.

Liv brant for musikkterapiens plass i skolen. Hun slamret aldri med dørene, men sa imidlertid klart fra hvis hun mente noe var urettferdig eller direkte feil. Liv hadde lite til overs for maktmisbruk, fjas og dumskap.

Liv sto fjellstøtt i livet og på jobb. Det blir stille uten henne i livene våre, men stillheten vil garantert høres.

Liv hadde sine kjæreste rundt seg, da hun døde fredelig. Våre varmeste tanker og medfølelse går til barna Gunilla og Herman, som hun var så inderlig glad i og stolt av, og til hennes kjære ektefelle Per. Vi tenker også på Gro som Liv vokste opp med og som betydde så mye for henne.

**På vegne av venner og kolleger
ved Oslo Voksenopplæring Skullerud:**

Helene Berntzen Engevik, Bente Olsen,
Galina Thomassen og Elin Hareide

LÆRARROLLA

Daning og datolønsvekst

Hege Valås
Nestleder

I vinter har fleire norske byar og heile internett vore tapetsert med kampanjen «berre lærarar er lærarar». På desse plakatan er det ei sky av ord henta frå rammeplan og læreplan rundt eit barnehagebarn, ein fjerdeklassing, ein ungdomsskuleelev og ein elev i videregående skule. Vår påstand er at for å sikre at desse barna og ungdomane lærer og erfarer alt rammeplanen og læreplanen krev, må dei vaksne som skal støtte og rettleie ha ei kompleks utdanning som set dei i stand til å fortolke lov og rammeverk, og omsette det slik at det høver til kvart einskild barn. Ei lærarutdanning er ei slik kompleks utdanning.

Etter Noregs lengste lærarstreik, og rett før Rikslønsmemnda sin orskurd køyrde altså Utdanningsforbundet ein kampanje som argumenterer for at lærarutdanning er viktig. Kvifor det? Oppkøyringa til mellomoppgjeret vert gjort ved å tapetsere ålmenta med påminningar om kva som står i læreplanen? Det må vel vere for særskilt interesserte!

Kampen for å vise den viktige verdien av lærarutdanning ber i seg alle sidene av kva det er å vere både eit profesjonsforbund og ei tradisjonell fagforeining. Å samle 190.000 lærarar i ei foreining som *berre* jobbar for betre løn og arbeidsvilkår, ville vore å ikkje nytte oss av heile potensialet i medlemsmassen. Å prøve å leike som desse kan skiljast ville vore verre.

Samfunnsoppdraget som er lagt på læraren, er stort og gir alle lærarar i barnehage og skule eit stort ansvar. For å kunne utføre oppdraget, krevst heile menneske, gode arbeidsvilkår OG ei god løn for både den høge kompetansen og det store ansvaret jobben krev. Løn som får lærarane til å bli, og fleire til å kome til. Gjennom undervisning, daning og omsorg skal lærarane bidra til at barn

og unge lærer mykje og utviklar seg til det beste for seg sjølv og for det samfunnet dei er ein del av.

Eg trur alle lærarar er opptekne av både daning og datolønsvekst. Og at mange er dratt mellom kva som er viktigast. Og nett det er det nok ikkje eit eintydig svar på. Viktigare er det at det ikkje vert nokon datolønsvekst utan daning, og heller mindre daning av låg datolønsvekst.

Å skulle danne og utdanne vår neste generasjon er eit oppdrag som er så stort at det er vanskeleg å ta inn over seg. Å vere den som ser potensialet i alle, trøystar og løfter, inneber eit stort profesjonsetisk ansvar. Samstundes som vi må lære vekk korleis ein kjem til subjekt i ei setning, og kvifor *det* er ein kunnskap det er viktig å kunne. Vår kunnskap er samansett og komplekst og fag, didaktikk og pedagogikk er nært knytt saman.

Men for å gjø alle barn og unge i Noreg alt dette, og for å kunne løyse samfunnsoppdraget frå ytste nes til innte blokk, må fagforeininga kunne sameine både datolønsveksten og daninga. Vi som fagforeining må kunne sjå og jobbe for det breie spekteret av saker som gjer norsk barnehage og skule betre og som løfter fleire barn, skaper betre menneske og større fellesskap i norske barnehageavdelingar og klasserom.

Difor kan vi tapetsere internett med kompetansemål utan at det er for særskilt interesserte. For vårt oppdrag er viktig for alle, og kven som utfører det er viktig. Mest av alt for barn og unge. For framtida og notida til yrket og profesjonen er difor kampen for løn og arbeidsvilkår uløseleg knytt til kampen for betre barnehage og skule, og for gode lærarar og ei lærarutdanning som gjev alle det rette grunnlaget. Fordi berre lærarar er lærarar.

Eg trur alle lærarar er opptekne av både daning og datolønsvekst.

Nå kommer Barnehagedagen!

Tirsdag 14. mars er det klart for Barnehagedagen 2023 med markeringer i barnehager over hele landet. Årets tema er betydningen av flere ansatte i barnehagen.

Å ha nok ansatte til stede sammen med barna er den viktigste garantien for at barnehagen oppleves som et trygt og samtidig utfordrende sted å være. I Hurdalsplattformen (2021–2025) står det at regjeringen vil «Forbetre bemanningsnorma slik at ho sikrar barna nok tilsette.» Flere ansatte i barnehagen vil bidra til at hvert enkelt barn blir sett og fulgt opp på en god måte.

Rammeplanen for barnehager vektlegger betydningen av et tilstedeværende personale som ser hvert enkelt barn. Der står det blant annet: «I barnehagen skal alle barn oppleve å bli sett, forstått, respektert og få den hjelp og støtte de har behov for.» Barn trenger voksne som kan se dem, lytte til dem, leke med dem og trøste ved behov.

Starter dagen før

Barnehagene velger selv hvordan de vil markere Barnehagedagen. Men på udf.no/barnehagedagen har vi lagt ut årets plakater som man kan laste ned og bruke. Der ligger også artikler til inspirasjon som omhandler temaet.

På nettsiden kan du også lese mer om Barnehagedagen, historien og tidligere temaer. På forskningsnettstedet utdanningsforskning.no finner du også mange interessante artikler om temaet.

Som oppvarming til Barnehagedagen inviterer

Her er årets plakater til Barnehagedagen og den kan du laste ned og bruke. Du finner den på udf.no/barnehagedagen. Der ligger også artikler om årets tema.

vi barnehageansatte, foreldre og andre interessert til gratis kveldsseminar dagen før dagen, altså mandag 13. mars. Se det sammen med kollegaer eller alene. Du kan følge seminaret ved å komme til Lærernes hus i Oslo, eller følge det digitalt.

Her møter du blant annet forfatterne av fagartiklene som er laget til Barnehagedagen, og som

du finner på nettsiden: Professor Kari Carlsen, filmregissør, barnehagelærer og forfatter J.R. Navarro Fica og professor emerita Berit Bae.

Det blir en hilsen fra kunnskapsminister Tonje Benna, og innledninger.

Påmelding og mer informasjon finner du på udf.no/barnehagedagen.

Lykke til med årets barnehagedag.

Spar penger med riktig bilforsikring

Som medlem får du en av markedets beste bilforsikringer, til en meget hyggelig pris. Med vår forsikring får du hele 75 prosent startbonus, veihjelp og dekning for sjåfør under 23 år. Velger du vår bilforsikring ekstra får du i tillegg dekning for blant annet parkeringsskade og maskinskade.

[Les mer om dine alternativer på udf.no.](https://udf.no)

Foto: Anna-Julia Granberg

Er du en engasjert lærer i norsk, nat

Nå har du muligheten til å bli medlem i et av Utdanningsforbundets fagnettverk.

Vi søker aktuelle kandidater til pilotprosjekt.

– Grip sjansen til å bidra med fagkunnskapen din, oppfordrer Steffen Handal.

– Mange lærere kjenner på en identitet særlig knyttet til ett eller flere skolefag, er engasjerte i det og interesserte i å være med på å utvikle det. Det er disse lærerne vi håper vil melde interesse for å være med, sier Utdanningsforbundets leder.

Frist 20. mars

Hvilken plass skal fagene ha i en organisasjon som Utdanningsforbundet? Dette har vært oppe til diskusjon mange ganger i forbundets historie, og senest på Landsmøtet 2019. Et forslag om å prøve ut fagnettverk ble vedtatt, og skal nå settes i gang.

Vi starter med fagnettverk i norsk, naturfag og kroppsøving med 6-10 medlemmer i hvert nettverk. Fristen for å melde din interesse er 20. mars.

Hvem kan bli medlem?

– Vi er på jakt etter lærere fra grunnskole, videregående og lærerutdanning som underviser i og har utdanning i de aktuelle fagene. Kanskje sitter du og leser dette nå og tenker at dette kan være interessant. Ikke bare tenk på det, men meld interesse via våre nettsider. Grip sjansen, oppfordrer Handal.

Vi ønsker at de som skal sitte i et fagnettverk representerer hele utdanningsløpet. Det er en styrke at nettverkene har med lærere fra ulike skoleslag, med sine ulike perspektiver. Bare medlemmer i Utdanningsforbundet kan søke.

Aktuelle kandidater kan bli foreslått av andre, men vi oppfordrer til at de foreslåtte kandidatene selv fyller ut skjemaet på våre nettsider.

Gjøre hva?

For å oppfylle formålet skal nettverkene løfte frem spørsmål knyttet til nettverksfaget, og bidra til å stimulere til diskusjon og styrke argumentasjonen innad i organisasjonen, ute i profesjonen og ellers i samfunnsdebatten.

Det kan de for eksempel gjøre gjennom innspill til Utdanningsforbundets politiske organer. De kan også gi innspill til utvikling av fagkurs og seminarer i Utdanningsforbundet og ta initiativ til og bidra til utvikling av materiell til bruk på arbeidsplassene.

Andre eksempler på aktiviteter kan være å gi innspill om metodespørsmål og læremidler og til utvikling av læreplaner, om vurderingssystemet,

eksamen og sensur, og til hvordan etter- og videreutdanning innen faget kan bli bedre og hvordan faget kan ivaretas på en god måte i grunnutdanningene.

Nettverksmedlemmene kan også bidra gjennom å holde seg oppdatert på forskning innen eget fagfelt, og gi innspill til hvordan den kan formidles og tas i bruk.

Dette er bare eksempler på aktiviteter som kan bidra til at nettverkene oppfyller formålet.

Handlingsrom

Nettverksgruppene har stort handlingsrom til selv å velge hva de ønsker å engasjere seg i og hvordan de vil jobbe, med utgangspunktet i mandatet. Handal legger til:

– Dette er et pilotprosjekt og et nybrottsarbeid. Det skal være rom for å gjøre tilpassinger og endringer underveis. Nettverkene skal også evalueres for å gjøre vurderinger blant annet på om det skal bli en permanent ordning og om det bør opprettes nettverk for flere fag.

Landsmøtet 2023

Med heimel i vedtektene for Utdanningsforbundet, §28 Landsmøte, kunngjør vi med dette at det 7. ordinære landsmøtet i Utdanningsforbundet vert halde i perioden 6.–9. november 2023 på Thon hotell Arena i Lillestrøm.

Landsmøtet opnar om føremiddagen måndag 6. november. Kva for saker landsmøtet skal handsame, følgjer av § 29 Oppgåver til landsmøtet i vedtektene. I tillegg til desse sakene har sentralstyret sett følgjande på det førebelse sakskartet:

Vidare utvikling av politikkdokumentet «Vi utdannar Noreg» innanfor desse saksområda:

- Politiske mål på hovudorganisasjonsnivå og behov for nye tariffpolitiske verkemiddel

UTDANNINGS
FORBUNDET

- Praktisering av frontfaget og krav/forventningar til KS og andre arbeidsgjevarar
- Utdanningsforbundets politikk på vurderingsfeltet
- Vern av lærartittelen
- Lærarrolla og laget rundt barn, unge og vaksne

Medlemmer i organisasjonen har rett til å vere til stades som observatørar på landsmøtet, med dei rettar som går fram av møtereglementet. Møtet vert strøyma.

Riikkačoahkkinn 2023

Oahppolihtu vuodul, gč. § 28. Riikkačoahkkinn, almmuhit mii ahte Oahppolihttu 7. dábálaš riikkačoahkkinn dollojuvvo áigodagas skábmamánu 6. beaivvi – skábmamánu 9. beaivvi 2023 Thon hoteallas Arenas Lillestrømas.

Riikkačoahkkinn rahppojuvvo ovdal gaskabeaivvi vuossárgga skábmamánu 6. beaivvi. Guđiid áššiid riikkačoahkkinn galgá giedahallat, čuovvu mearrádu-said 29. paragrafa, Riikkačoahkkima doaimmat. Lassin daidda áššiide lea guovddášstivra čuovvovačča gaskaboddosaš áššelistui:

Naturfag eller kroppssøving?

Foto: Aksel Ljørnstad

Les mer og meld din interesse på: udf.no/fagnettverk eller skann QR-koden:

Er du en engasjert lærer i norsk, naturfag eller kroppssøving? Meld din interesse for å bli med i fagnettverkene vi skal opprette.

Kurs

Om flere ansatte i barnehagen

13. mars ønsker Utdanningsforbundet, FUB og Fagforbundet velkommen til gratis kveldsseminar i Lærernes hus, du kan også følge det digitalt. Samtalen og innledningene vil ta for seg nærhet og tilgjengelighet. Barn trenger voksne som kan se dem, lytte til dem, leke med dem og trøste ved behov. Har dagens ansvarlige myndigheter lagt barns beste til grunn i vurderingen av bemanningen i barnehager? Møt blant andre professor Kari Carlsen, barnehagelærer og forfatter J.R. Navarro Fica og professor emerita Berit Bae.

Ytringsfrihet for lærere og ledere

28. mars blir det digitalt kurs for ledere i skole og barnehage med en gjennomgang av ytringsfrihetens grenser for lærere og ledere i barnehage og skole. Hva innebærer ytringsfrihet? Hvilke begrensninger kan ledere sette på læreres ytringsfrihet i barnehage og skole? Hva må ledere huske på når lærere ytrer seg? Kursholdere er advokat Rikke Rosvold i Rauglandadvokatene og advokat Jorun Bjerke fra juridisk seksjon i Utdanningsforbundet

Elevmedvirkning i praksis

29. mars inviterer vi til digitalt kurs der vi møter to skoler som har tatt elevmedvirkning på alvor. Lærere og elever vil gi eksempler og reflektere rundt de positive effektene det gir, og hvilke utfordringer de møter. Rektorene vil fortelle om hvordan de legger til rette for at elevmedvirkning skal prege praksis på deres skoler. Det er Bryne videregående skule, ved rektor Ingunn Folgerø og Ringstabekk ungdomsskole, ved rektor Hans-Marius Fløtre Christensen som sammen med elevene deler erfaringer.

Les mer på udf.no/kurs

UTDANNINGSFORBUNDET
ÖÖHPEHTIMMIESIEBRIE
ÄHPADUSLIHTTO
OAHPPOLIHTTU

Politihkkadokumeantta «Vi utdannar Noreg» (Mii oahpahit Norgga) viidásit ovdánahttin daid áššesurggiid siskko-bealde:

- Politihkalaš mihttomearit váldo-organisašuvdnadásis ja dárbbut ođđa tariiffapolitihkalaš gaskao-miide
- Njunušfága doaimmaheapmi ja gáibádusat/Vuordámušat KS:i ja eará bargoadiide

- Oahppolihtu politihkka árvvoštallansuoggis
- Oahpaheadjenamahusa suodja-leapmi
- Oahpaheadjerolla ja joavku mánáid, nuoraid ja rávisolbmuid birra

Organisašuvnna miellahtuin lea riekti leat doppe geahččin, daid rivttiiguin mat bohtet ovdan čoačkkinnjuolggadusain. Čoačkkinn sáhtta geahččat neahta bokte.

Dine medlemsfordeler

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemsfordeler. Flere av dem gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene kan du og de du er glad i sammen få en tryggere hverdag og en bedre familieøkonomi.

Forsikringer til medlemspris

Våre forsikringer er tilpasset ditt yrke og livsfasene du går gjennom.

Reiseforsikring

Livsforsikring

Studentforsikring

Innboforsikring

Barneforsikring

Husforsikring

Grunnforsikring

70+ forsikring

Bilforsikring

Uføreforsikring

Person 3i1 forsikring

Kritisk sykdomsforsikring

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 % rabatt på alt fra hytte- til dyreforsikring. Rabatten er den samme, uavhengig av hvor mange forsikringer du har.

Tryg pluss

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemsfordeler

- Boliglån hos Nordea Direct
- Billån hos Nordea
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen Hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio. Du får rabatt på alt fra leiebil til hytteleie og turutstyr.

Les mer og bestill på udf.no

Har du den beste bilforsikringen? Vi har 75 % startbonus

Mange medlemmer har spart tusenlapper på å bytte til Utdanningsforbundets bilforsikring. Vi har to typer: En som dekker det mest grunnleggende, og en med ekstra gode dekninger. Prisen på begge er svært god. Sjekk hvor mye du kan spare da vel :-)

Mer om bilforsikring
på udf.no, eller skann QR-koden.

Magnhildismen

Neida, ikke alle pedagogiske retninger starter høyt der oppe eller langt der nede. Sånn midt på, akkurat passe, folkelig og lett tilgjengelig; det er greia!

La meg presentere magnhildisme, oppkalt etter mitt store idol på Hamar, midt mellom høyt og lavt, men avledet av noe ektefødt fra Prøysen-land. Jo, Magnhild var nettopp fra Ringsaker.

Den rotekte innstillinga til at alle, både store og små, skulle trives i lag, være med og oppleve godhet, raushet og humor rundt seg. Det fikk Magnhild og min mor Sonja til å dra med seg både oss og flokker av nabobarn ut i den nærliggende Børstadlund i Hamar. Alle skulle med, og alle fikk brødblingser og kjeks, og saft rett fra flasken.

Seinere tok Magnhild seg jobb og var «tante» blant mange andre «tanter», som barnehageansatte ble kalt på 1960-tallet. I og ved en stor, gammel og hvit trebygning ivaretok hun barna i Menighetspleiens barnehage, med den store Hamar domkirke kneisende øverst i en allé til venstre. Og det var nok et «kall», det at Magnhild i en alder av nær 50 år dristet seg til å søke lærerskolen, 300 meter i motsatt retning.

På to år, med mange fremmedord og tunge, faglige vyer i den grå sekken, klarte Magnhild å

slippe helskinnet, men ikke hardhudet, gjennom skoleverket. Det «høyskolske» lot hun ligge igjen.

Midt på 1970-tallet møttes vi igjen. Nå var hun førskolelærer for San-genhagen CP-hjems barnehage, med barn fra hele Østlandet som «ikke var som andre», men som fikk en hverdag og en tilværelse som minst var like god som alle andres. Med action, lek, eventyr, sang, godhet, raushet og humor. Praktikant Ole supte inn!

Noen av barna var multihandikappede, men Magnhild fant alles individuelle nivå, enten de var utstrakt på gulvet på ei myk matte, på et lunt fang eller oppe i et klatrestativ. Vårt Mekka var ute i skauen. Med vår minibuss dro vi til Løten, til Ringsaker – jo da, til Præstvegen og – eller høyt oppi Furnesåsen, med Mjøsa der nede. Der lagde vi kongledyr, sang Prøysen-sanger, eller likeså godt Lillebjørn Nilsens, og hadde brødblings- og saft-gilder. Noe forandrer seg ikke. Og noe kunne vi ha med oss over alt: fliringa og tullpratet, sangen og gleden over å være til i denne verden. Leve i «nuet», det var magnhildismen!

I en lyseblå Ford Transit med 12 seter, med Ingrid, Irene, Nordis, Tore, Morten, Rita og Monica, og med Magnhild som guide, var vi alle store i den lille verden. Vi lot humla suse! Vi var humlene!

Magnhild (Ellefsen) ved Menighetspleien barnehage i Hamar på begynnelsen av 1960-tallet.

Petit av Ole Foss

Ole Foss

Skribent og tidligere grunnskolelærer

STOREFRI av MARIUS HENRIKSEN

Foto: Adobe Stock

QUIZ

15 kjappe om løst og fast

1. Hva heter hovedstaden i Georgia?
2. Hva produseres og selges av det tyske selskapet Birkenstock?
3. På hvilken øy finner man pungdjevler?
4. Hva heter tekstforfatteren til de aller fleste av Elton Johns låter?
5. I hvilken norsk by finner vi Innlandet, Gomalandet og Kirkelandet?
6. Hva er en bieter?
7. I hvilken type brennevin er planten malurt en viktig ingrediens?
8. Hva står bokstavene i motemerket DKNY for?
9. Hvem regisserte filmen «Diktatoren» (1940)?
10. I hvilket år ble den første boka om Pippi Langstrømpe utgitt i Norge?
11. Storbritannia har hatt tre kvinnelige statsministre. Hva heter de?
12. Covid19-viruset ble første gang påvist i desember 2019. Hvilket land og hvilken by skjedde dette i?
13. Hva er den viktigste ingrediensen i den spanske suppen gazpacho?
14. I 2005 ble Angela Merkel valgt til forbundskansler i Tyskland. Når gikk hun av, og hvem overtok stillingen etter henne?
15. I år 79 e.Kr. hadde vulkanen Vesuv et voldsomt utbrudd. Hva het de to byene som ble ødelagt i utbruddet?

Quizmeister: Ståle Johnsen. Svarene finner du på side 59.

FOR 50 ÅR SIDEN

«En historisk dag»

Mønsterplan for grunnskolen slår uttrykkelig fast at ungdomsskolens elever skal ha undervisning i forplantningslære og at de i forbindelse med denne undervisning også skal få kjennskap til hva prevensjon innebærer. [...] Men her skal det minnes om at lærerne heller ikke har hatt så særlig gode undervisningsmidler til disposisjon – i hvert fall ikke når det gjelder å gi en pedagogisk gjennomtenkt og vel tilrettelagt orientering om prevensjon. I dette nummer av Norsk Skoleblad omtaler vi en film med tittelen «Prevensjon med ansvar». Det er Kirkens Familierådgivning som står bak dette tiltaket, og da filmen ble presentert i Oslo 15. februar, ble det bl.a. sagt at «dette er en historisk dag».

Norsk Skoleblad nr. 10/1973

FOR 25 ÅR SIDEN

80-åra som trugsmål?

Det er mange trugsmål som no møter oss framfor tariffoppgjøret i 1998. Mellom anna er det fare for at «feila på 80-talet» vert repeterte. Og det er visstnok berre eit moderat lønnsoppgjer som kan hindre at norsk økonomi krasjlandar i løpet av eit par år! Moderasjonslinja og solidaritetsalternativet, slik det har fungert, har ingen legitimitet blant medlemmene i Lærarforbundet. Først skulle vi vise moderasjon i dårlege tider for å hjelpe landet på fote, og no, når økonomien blømer og inntektene strøymer på, skal vi vise moderasjon for å «redde norsk økonomi». (Frå Anders Folkestads forbundskommentar)

Skolefokus nr. 5/1998

GYLNE ØYEBLIKK

Lukke mellom to permar

Gylne augeblikk er det mange av i barnehagen, seier Heidi Kristine Lura Håland. Eitt av desse omfatta ei jente, ein gut og ei bok.

Tekst: Harald F. Wollebæk | hw@utdanningsnytt.no

Heidi Kristine Lura Håland er støttepedagog i Styrka barnehage i Sandnes, eit tilbod til barn som treng ekstra stimulans med språk og andre utviklingsområde. Å kome på eit gyllent augeblikk frå jobben er lett, tykkjer ho.

– Gylne augeblikk har vi ein heil haug av. Det kan vere når eitt av barna lærer å synge ein song eller går for fyrste gong. Men ein må vere open for å leggje merke til desse augeblikka, seier ho.

Ho vil fortelje om ei hending då ei lita gruppe barn mellom eitt og to år sat og heldt på med bøker.

– Ei jente som enno ikkje hadde kome så langt i språkutviklinga, sat med ei bok og laga lydane sine. Ved sida av henne stod ein gut og peika i den same boka.

Etter ei stund miste guten konsentrasjonen om boka. Han byrja å sjå ein annan stad.

– Det er då jenta tek han på skuldra, som for å gje han signalet «Kom igjen!». Ho viser han attende til boka, og han følgjer det. Deretter held dei fram med å sjå i boka saman i ti minutt til. Slike situasjonar er så fine når ein greier å fange dei opp. Men ein må ha auga med seg, fortel Heidi Lura Håland.

– Og kva såg du ut av denne situasjonen?

– Då ser eg eit barn som ikkje har hatt noko

språk, som brått peikar og brukar lydene sine. Og så tek ho kontakt med den andre for å få han med på det ho held på med. I løpet av ti minutt ser eg kor mykje som har endra seg. Og det er nettopp desse endringane vi må kunne sjå. Då må vi vere tett på barna; på golvet, i leiken og i samtale. Om du held deg på avstand, berre står på golvet og er ein vanleg gåande vaksen, vil du gå glipp av desse situasjonane, seier ho.

– På kva måte hadde de lagt til rette for at situasjonen med jenta, guten og boka vart noko av?

– Vi er opptekne av å utvikle språket ved hjelp av leik, song og musikk. Dessutan brukar vi bøker mykje. Vi les for barna kvar dag. Når barna byrjar å fange opp at det finst eit språk, vil dei etter kvart bruke det sjølve. Og dei lærer seg òg kva dei skal gjere for å få kontakt og forklare på sin måte kva dei har lyst til å gjere.

Heidi Kristine Lura Håland syntest opplevinga var nydeleg.

– Då kjende eg at det arbeidet vi legg til rette for i barnehagen, ber frukt. Vi ser framgang og utvikling. Det vart heilt tydeleg at bøker var gått frå å vere noko som ikkje var interessant til å vere noko barna har lyst til å halde på med. Jenta peika og forklarte. Og guten gjorde det same.

Ein må ha auga med seg.

Heidi Kristine Lura Håland (47), støttepedagog i Styrka barnehage i Sandnes

Har du opplevd et gyllent øyeblikk? Kontakt: redaksjonen@utdanningsnytt.no

Hold deg
oppdatert,
last ned
appen

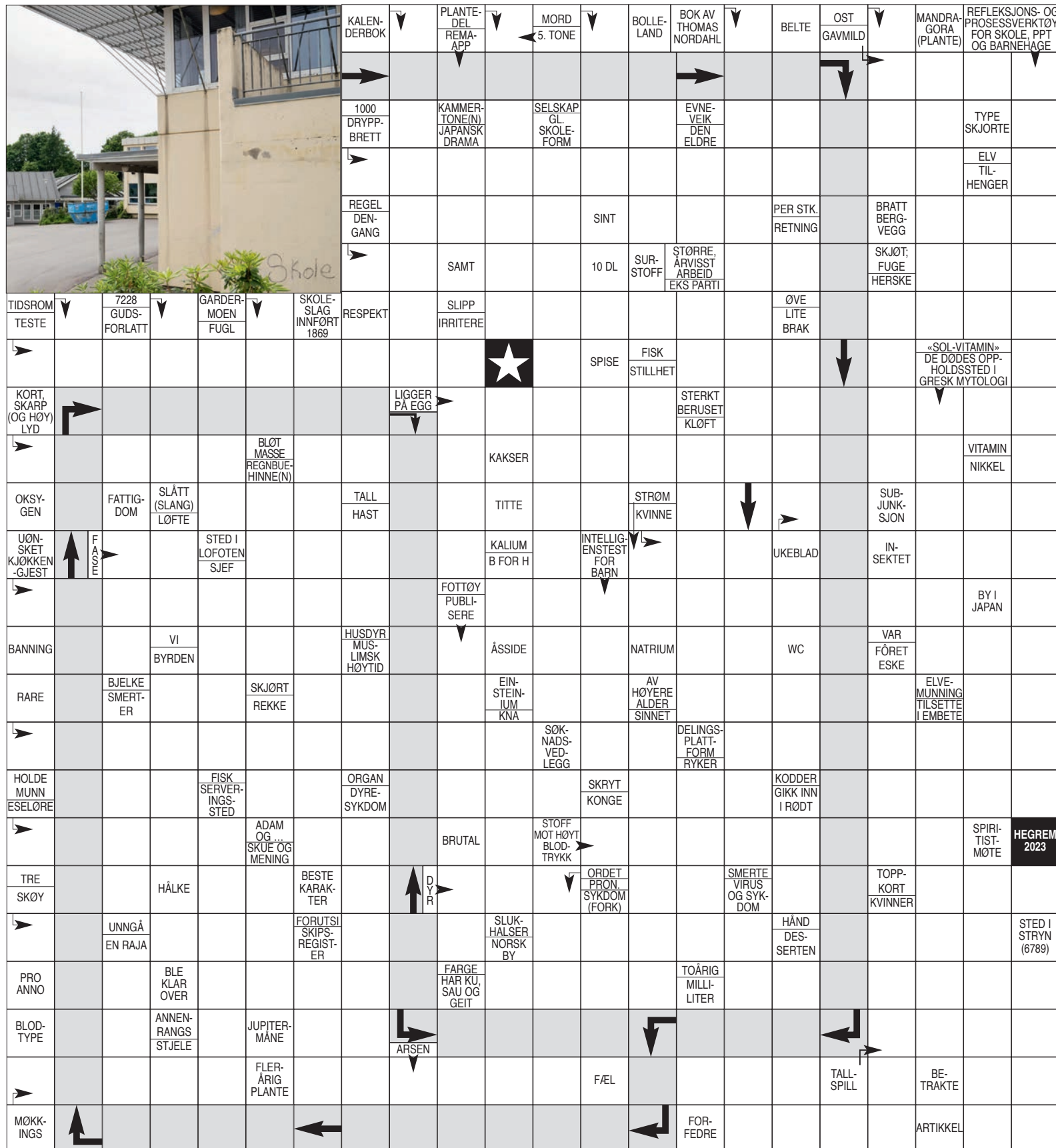

UTDANNINGSNYTT

KRYSSORD

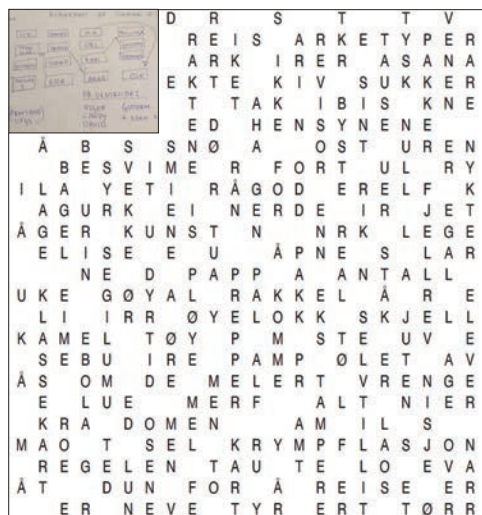
Løsningssetningen med navn og adresse sendes til: kryssord@utdanningsnytt.no innen 28. mars.

To vinnere får boksjekk og heder og ære i neste nummer.

LØSNINGER

Kryssord nr 2

VINNERNE: Arnhild Ballangrud, Jevnaker, og José Rockland, Lærdal. Premien er hver sin boksjekk på kr. 500. Vi gratulerer!

Quiz

1. Tbilisi
2. Sko (mest kjent for sandaler)
3. På den australske øya Tasmania
4. Bernie Taupin
5. Kristiansund
6. En fugl
7. Absint
8. Donna Karan New York
9. Charlie Chaplin
10. 1946
11. Margaret Thatcher, Theresa May og Liz Truss
12. Wuhan i Kina
13. Tomat
14. Merkel gikk av i 2021, Olaf Scholz overtok som forbundskansler
15. Pompeii og Herculaneum

Kvar fredag publiserer me ein nettquiz på utdanningsnytt.no. Her finn du nye og tidlegare quizar: utdanningsnytt.no/tag/quiz

BLADENE VÅRE

Utdanningsforbundet gir ut medlemsblad og fire tidskrifter. Alle publikasjonene er redaksjonelt uavhengige og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseetikk.

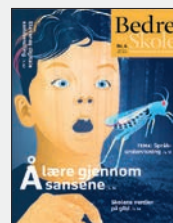

Som medlem i Utdanningsforbundet kan du få medlemsbladet Utdanning på papir eller digitalt. Neste utgave kommer: 14. april.

I tillegg kan du velge ett av disse tidsskriftene kostnadsfritt:

Første steg
Tidsskrift for barnehagelærere.
Fire utgaver pr år.

Bedre Skole
fra første klasse til lærerutdanning.
Fire utgaver pr år.

Yrke
Fokus på yrkesopplæring.
Fire utgaver pr år.

Spesialpedagogikk
Fag- og forsknings-tidsskrift.
Fire utgaver pr år.

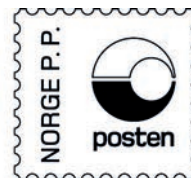
MIN SIDE

Administrer abonnementene dine på www.udf.no/min-side eller kontakt medlemservice om du har spørsmål medlem@udf.no, tlf.: 24 14 20 00

Ikke medlem, men ønsker abonnement?
Send e-post til: abonnement@utdanningsnytt.no

UTDANNINGSFORBUNDET

Besøksadresse: Hausmanns gate 17, Oslo
Postadresse: Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo. Telefon: 24 14 20 00

Ta med klassen
din i kampen mot
nettmobbing!

Skap engasjement og læring med
Bruk Hue – et gratis, interaktivt verktøy
for undervisning om nettvett og nett-
mobbing for barne- og ungdomstrinnet.

Les mer på nye.brukhue.no